

რადიო-აპარატი 50 კაპეკით. ახლა ხანში მოსკოვიდან ადგილებზე დაიგზავნება პირველი საკავშირო საგლებო ლატარიის ბილეთები. მოგებათა ღირებულება 750.000 მანეთს უდრის. მომავალი წლის თებერვალ-მარტში გათამაშებული იქნება 50.000-დე დეტექტორიანი მიმღები რადიო-აპარატი, 150 სამლან-პიანი აპარატი და სხვ. ბილეთი ღირს 50 კაპ.

სურათზე რადიო-ლატარიის ბილეთის ნიმუში.

ანზ. ანანავერიო. საბჭოთა კავშირის ბერლინის საეკერო წარმომადგენლობის ადგიტი, რომელიც, თუ პოლონეთის თითოთა დაუფერებთ, თავს დაესხა პოლონელ პოლიციელ ბანაოვიჩში, სასიცილილო დასჭრა იგი და შემდეგ თვითმკვლელობის მიზნით დაიჭრა თავი. უცნაურ პირობებში მოკვდა პოლონეთის საეკადემოლოში.

იმპერიალისტი „განა რალეზა“. იმპერიალისტი ბევრს ჰყვირიან განიიადებაზე და ამავე დროს განაგრძობენ ახალ სამარ საშუალებათა მზადებას და არმიებისა და ფლოტის განხობას მომავალი ომის ტენიკასთან. ამ რამდენიმე წლის წინათ პანანის ართან გაიმართა შვეტი. შტატების არმიისა და ფლოტის გრანდიოზული მანერები. სურათზე — უდღესი დრედნოუტი „არკანზასი“ მანერების დროს პანანის არში.

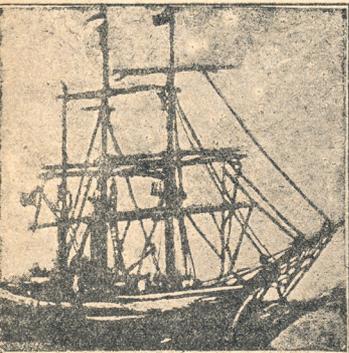
12 აპრილს გარდაიცვალა ცნობილი იაპონელი სახელმწიფო მოღვაწე გრაფი გოტო. თუმცა გრაფი გოტო თავისი სოციალური დემოკრატისა და მსოფლიმხედველობით უცნაო იყო ჩვენითვის, მაგრამ მიუხედავად ამისა, პატრისტებით სარგებლობდა საბჭ. კავშირში, როგორც სახელმწიფო მოღვაწე, რომელმაც შეიგნო საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ინტრიგების პოლიტიკის წარმოების მენეჯლობა და დაუშალავედ მუშაობდა იაპონია-საბჭოთა კავშირის შორის კეთილშეზობლური ურთიერთობის დასამყარებლად.

პოლონელი პარკერი გამომჩინილი პიროვნება იყო ლონდონში. მას ეკუთვნის ინგლისის ფაშისთა ორგანიზაციის მოწყობის „დამსახურება“, მქედრო კავშირი ჰქონდა მუშაობაგართა ლიდერებთან. და აი, ამას წინათ გამოქვეყნდა სენსაციური ცნობა, რომ პოლონელი პარკერი არის ქალი-გაერია სმიტ, ვილაც ავსტრიელი ჯარისკაცის ყოფილი ცოლი, პასუხისმგებანი მიცემული სხვა და ავიორებისათვის. სურათზე — პოლონელი პარკერი, იგივე ელვერია სმიტ.

ყველაზე უფრო მალალი ქალი ამერიკაში. მისი სიმაღლე უდრის 6 ფუტსა და 6 დიუმს. მის გვერდით, შესადაურებლად, საშუალო ტრანს ქალი.

წარსული წლის ზაფხულზე ამერიკელი მფრინავი ბერილი ნობალითი „სიტ ოფ ნიუ-იორკ“ გაემგზავრა ანტარქტიკის (სამხრეთ-პოლარული რაიონის) განსაკვლევად და, როგორც მკითხველებმა იციან, ანტარქტიკის მთელი რიგი პუნქტები შეერთებული შტატების საუთრებთან გამოაცხადა, რამაც ინგლისის პროტესტი გამოიწვია. სურათზე — ბერდის ექსპედიციის რომელიმე სიტ ოფ ნიუ-იორკ.

უმუშუაქები ავტომობილი ქამზადეს ამ რამდენიმე წნის წინათ შვერთებულ შტატებში. იგი მთლიანად უსმუქეს ლითონ დიურალსუმიდან მსდგება, იწონის 110 ჯილოგრამს და ღირს 500 დოლარი. ავტომობილის თავისუფლად მძებლია ორი მგზავრის გადაყვანა.

ეს ევებერთელა შენობა ქ. ჩიკაგოში (შვეტი. შტატები) ქრისტიანი მხარედან გადღატანის მეორეზე დუნგრეულად და მთლიანად. სხვადასხვა როყოლი ტენიკური მოწყობილებებით ეს ოპერაცია მიახერხა ორსამა მუშა.

სექვილურად დამზადებული ავტომობილი, რომლითაც ცნობილი ინგლისელი სპორტსმენი კემპბელი აპირებს სისწრაფის ახალი რეკორდის დამყარებას, როგორც „დრომის“ მკითხველებმა იციან ავტომობილის სისწრაფის რეკორდი ამჟამად ეკუთვნის სპორტსმენ სოგრეს, რომელმაც ავტომობილი „ოქრის ისრით“ საათში 300 კილომეტრი გაიარა.

ფ რ მ შ

გ-76.

№ 8. 1929 წ. 1 მაისი

მეგობრობის დღიანი მსოფლიო დღესასწაული—1 მაისი

მ ი ხ ა ც ხ ა კ ა ი ა

პირველი მაისი—მუშათა კლასის სოლიდარობის, კავშირებისა და მილიტარიზმის წინააღმდეგ, 8 საათის სამუშაო დღისათვის ბრძოლის და დღესასწაული დაწესებული იქნა მარცხენარ ინტერნაციონალის პირველ კონგრესზე, პარიზში, 1889 წ.

ჯერ კიდევ მანამ, სანამ ეს დღესასწაული დაწესებული იქნებოდა საერთაშორისო მასშტაბით, საპირველასა და დროშა შედგენილი იყო შეგროვებული შტატების მიწაწვე მუშების სიხლით.

საპირველამისო დღესასწაულის იდეამ მხურავალ გამოხატული ჰქონდა მოწინავე მუშებში. მისი მნიშვნელობა, როგორც კლასობრივი ბრძოლის დღესასწაული, იხრებოდა პროლეტარული მასების შეგნებაში.

კარლ კაუცკი, რომელიც იმ დროს ჯერ კიდევ მარცხენარ იყო, სწავლიდა: „პირველი მაისი არის არა მარტო პროლეტარული როგორც დღესასწაული, არამედ იმის გამოცხადებაც და ამ დღეს ჩვენი ბრძოლის ყველა უნდა იყოს: —,იმამ—იმს“.

აწვე დროს კი, მთავრ ინტერნაციონალის ხელმძღვანელობით, კაუცკის მეთაურობით, სადაც იხრებოდა, დაეკარგა დღესასწაული საინტერნაციონალურად, ჩვენა იმინა თავი სრულიად საწინააღმდეგო დამოუკიდებლობა საპირველასა და დღესასწაულისადმი, განსაკუთრებით პირველი ინტერნაციონალური იმის—1914—1918 წლების პერიოდში.

ასე, მაგალითად, 1915 წლის მთავრ ინტერნაციონალის შეთანხმებული პარტიები იქნებოდა მივიდნენ, რომ მოეწოდებინათ მუშებს სრულიად უარი კონტრე საპირველასა და ინტერნაციონალურად. „სამაშობლოს და ცეცხლისა თვისა. მაგრამ წინააღმდეგ რევიუტარების სურვილისა და ლანძმობისა. —საპირველასა და დღესასწაულს ჰქონდა განსაკუთრებული კონცხი ხასიათი, როგორც საერთაშორისო პროლეტარიატის რევოლუციონური ბრძოლის დღესასწაული.“

მთავრ კვირებში პირველი მაისი ხდება ბრძოლის დღით არა მარტო საერთო მოთხოვნა.

ნოღებებისათვის, არამედ ყველა იმ ლოზუნგებისათვის, რომელთაც წარმოშობს კლასთა ბრძოლის განვითარება ამა თუ იმ ქვეყანაში.

სულ სხვანაირად მიიღოდა ს.კ.მ ჩვენს ქვეყანაში, პირველი მაისის დღესასწაული მტკიცედ არის დაკავშირებული რუსების პროლეტარიატის ბრძოლასთან მეფის თითქმისპროლეტობისა და საკუთარი ქვეყნის ბურჟუაზიის წინააღმდეგ 1890 წლიდან დაწყებული პირველი იმამ უფრო და უფრო აგრეთებებს პროლეტარიატის მოწინავე მასებს თითქმისპროლეტობასთან საბრძოლველად, წლიდან წლიმდე რევოლუციონური მოძრაობა ხდება უფრო გაბნეული და ინტენსიური...

განსაკუთრებით ფართო ხასიათი მიიღო საპირველასო დღესასწაულმა 1905 წ.

მაგების ეს რევოლუციონური აღტენება თითქო იახერის დღესასწაული—9/22 იანვარი. გ. წ. სისხლიან ჯიჰოსა გაგრძელდა იყო.

საპირველასო დღესასწაული (კობე) გადაიქცნენ სრულიად რუსების მრავალწლიანი ლურ მუშათა კლასის ბრძოლის ერთადერთი და პირველი დღესასწაული რუსებისათვის. საპირველასო დღესასწაული რუსებისათვის უნდა იყოს დასაბუთებული და უფრო და უფრო აგრეთებებს პროლეტარიატის ბრძოლასთან საბრძოლველად, წლიდან წლიმდე რევოლუციონური მოძრაობა ხდება უფრო გაბნეული და ინტენსიური.

ლენინი უთვობდა იმ, ჯამს 1912 წ. კვე პირველი რევოლუციონური შეხვედრა, შავი რელიეფის პერიოდში რუსების გაართულ მათობის შესადგენს.—წინადა: „სრულიად რუსული საპირველასო დღესასწაული და მასთან დაკავშირებული რევოლუციონური მოძრაობა უნდა იყოს დასაბუთებული და უფრო და უფრო აგრეთებებს პროლეტარიატის ბრძოლასთან საბრძოლველად, წლიდან წლიმდე რევოლუციონური მოძრაობა ხდება უფრო გაბნეული და ინტენსიური.“

1917 წლის თებერვლის მუშებმა და გ. რისკაცებმა მოითხოვეს მეფის უფელი. 1917

წლის პირველი მაისი წარმოადგენს განსაკუთრებით მნიშვნელოვან დღესასწაულს, როგორც რევოლუციონური მოძრაობის ისტორიაში, ისე წითელ მასობათა ისტორიაში.

თებერვალ-მარტის რევოლუციონური მოძრაობისათვის და 1918 წლის პირველი მაისის რევოლუციონური მოძრაობის პროლეტარიატი პირველი დღესასწაულია და ამ დღეს, როგორც განსაკუთრებული და მხარამებული სუამ საბჭოთა დროშის ქვეშ ამ დღესასწაული უნდა იქნებოდეს. პირველი მაისის დღესასწაული არა მარტო საპირველასო დღესასწაულია, არამედ საერთო სახალხო პროლეტარიატის და საერთო მილიტარიზმის წინააღმდეგ—ყველაფერი ეს მიწვეული იყო ჩვენში. ახალი უფრო რევოლუციონური მოძრაობისათვის და საერთო კავშირის მშრომელთა წინააღმდეგ, კენებს ს ინტენსიური რელიეფი, სასოფლო მეურნეობის კონსტრუქციას, მოსახლეობის გადრეკებას, გასაქმებას 7 საათის სამუშაო დღეს და საერთო მოთხოვნის საფუძველად და კულტურულ-საზოგადოებრივი ცხოვრების გადრეკებას საკონსტრუქციო საფუძველზე.

იმ დროს, როცა საბჭოთა ხელისუფლება სოციალისტური მშენებლობით შეუდგა საპირველასო ჩანასტის წინააღმდეგო კონსტრუქციის წარმოებისათვის და მოეწოდებინათ მუშებს საწინააღმდეგო სუთ მოეწოდებ ნაწილად—ბურჟუაზიულ ქვეყნებში—იხრებოდა მშრომელთა საინტენსიური კონსტრუქციისა და საინტენსიური მოძრაობისა.

მშობი გულგნობის—კლუბობისა და მანერული კოლონიების გაართულ ხალხებთან ერთად, —გართულდა ეს საინტენსიური კონსტრუქციის წინააღმდეგო მოძრაობისათვის და ამსტერდამის რევოლუციონური ინტენსიური კონსტრუქციისათვის გადრეკება.

სოციალ-დემოკრატები — ინტერნაციონალის მოთხოვნის დასაბუთებდა მშრომელთა მასებს ამ ექსპლუატაციისა და მათი თანხის მზადებაში საბჭოთა კავშირზე თავდასხმისათვის...

მუშათა კლასი კომუნისტების დროშით ახალ ინტერნაციონალს იმს გუდავებებს საბჭოთალო იმამ პროლეტარიატის დემოკრატისათვის, მოთხოვნით ოქტობრისათვის.

მხოლოდ საერთაშორისო პროლეტარული რევოლუციონური მოძრაობის შეთარაზებათა მზადება იმამ, კლუბის პაუტირეკუხილი მოთხოვნისათვის ხელში—მხოლოდ ფარისეული ნიშნით ახალი იმების მოსამზადებლად... თანამებრევი ინტერნაციონალი ყველა დანამა.

შველ მემკვიდრეობა. შავი რელიეფი!

გეგმავთ რაბა საბითის გეგმავთ დღეს!

პირველი მაისის დღესასწაული.

გეგმავთ რაბა საბითის გეგმავთ დღეს!

პირველი მაისის დღესასწაული.

პირველი საპირველასო პროკლამაცია პარტულ ენაზე (1898 წ.). პროკლამაციის დასაწყისი და გოლო ნაწილი. საინტერესოა, თუ როგორ ამხსნარებდნენ რევოლუციონერები ენაბრებებს და მოტივებს: პროლეტარულ და დემოკრატიულ პროკლამაციას ქვეშ რუსულად გაკეთებული აქვს წარწერა: „ნებადათულება ცენზურის მიერ. სტამბა—მძიმე და კომპ.“

ხასიათებელი ნიშნები მოწოდებენ სამხედრო სა-
ნიშრომების ზრდას, წინააღმდეგ ერთა ლიგის
და მსოფლიო სოციალ-დემოკრატიის პაციფის-
ტური ლაზიკობისა.

ბრძოლა იმპერიალიზმისა და მილიტარიზ-
მის წინააღმდეგ, საბჭოთა კავშირის დასაცავად,
წარმოადგენს უნივერსალურ მისიონის—პირველი მისი-
ისა—ერთ-ერთი უმთავრესი ღონისძიება 1929
წელში... კომინტერნი—ჩაგოვლათა ერთად ერთ
ბელადი და ხელმძღვანელი, ყველა ქვეყნე-
ბის პროლეტარებს, კომინტერნისა და ნახევრად
კოლონიების დახარული ხალხებს და კაპიტალის-
ტური ქვეყნების არმიების ჯარსკაცების ზოგ-
წოდების აქტიურად დაუ-
ჭირონ მხარი რევოლუცი-
ონური მოძრაობას და
ემახადონ ერთად-ერთ სა-
მართლიან ომისთვის —
მსოფლიო იმპერიალიზ-
მისა და თავის ბურჟუა-
ზიის წინააღმდეგ. მხო-
ლოდ საბჭოთა კა-
პიტალის წითელი
არმიის იცავს არა
მარჯვენა ხელს, არა-
ივდ. ბურჟოა. წი-
თელი არმიისა—ჩაგ-
ოვლათა ფართი და-
ჯაჯაყებულთა ხმა-
ლი.

იგარის ფიხე-
ლი დარაჯი ოქ-
ტომბრის მონაპო-
ვრების, საბჭოთა
კავშირის პირველ
მისის—ახალ ჭაბრ-
და წითელი—არმი-
ეტი მთელი მსო-
ფლიო მუშათა კლ-
სის წინაშე ფიცის
სდებენ—მტკიცედ
დაიცვან საბჭოთა
კავშირი—მსოფლიო
რევოლუციის და-
საყრდენი. წითელი
არმიის ამხადებებს
შეგნებულ მებრ-
ძოლებს, სოციალი-
ზმის მშენებლებს
ქალაქად და სოფ-
ელად...

1-ლი მისის დღეს სა-
ერთაშორისო პროლე-
ტარიატი გაიშვა ახალი
ომის საფრთხის წინა-
ნააღმდეგ, რომლის საწი-
შრობა არასოდეს იცე-
მნახალივთი არ ყოფი-
ლა, როგორც ამჟამად...
კაპიტალისტური ქვეყნ-
ების ბურჟუაზია, რომ-
ელიც საბჭოთა ფაშისა-
ციას განიცდის თავის
არმიებს ამხადებს არა
მარტო იმპერიალისტურ
ომებისა და საბჭო-
თა კავშირის წინააღმდეგ
კონტრ-რევოლუციო-
ნური გალაშქრებისათ-
ვის, არამედ აგრეთვე
უშუალოდ საბრძოლვე-
ლად მსოფლიო პროლე-
ტარულ რევოლუციისა-
თანი, რომელიც კიბარ-
დნება თითქმის ამ ქვეყ-
ანაში.

შვედ ავტორა რევი-
ლუციონური ბრძოლის
ახალი განადიდებელი ტალღა აღმოსავლეთში
(ინდოეთი)... გერმანიაში, საფრანგეთში, ინგლი-
ში, შვედეთში შტატებში, ატლანტიკის და
სხვ. მიწებზე პირთაბები აწავრა შვერახმულ
ურეპაციონარებს ფაშისტური დიქტატორისათ-
ვის...

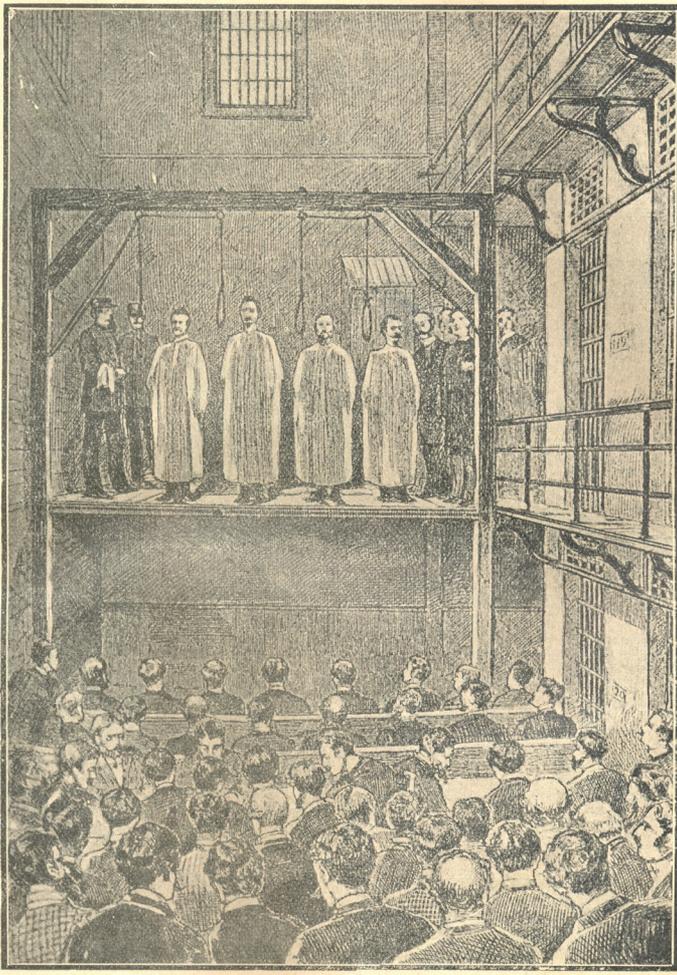
ანავე დროს, კლასობრივი ბრძოლები, რომ-
ლებიც თანდათანობით მწყვდება, გკონომურ

ბრძოლაში ახაბენ პროფკავშირებში დაურაზნავე
მუშების ახალ-ახალ ფენებს. ერთიანი პროლე-
ტარული ფრინტი შეიძლება განორკილებული
იქნეს მხოლოდ ქვეყნიდან, ბრძოლაში მენშევიკ
სოციალ-დემოკრატების, მეორე ინტერნაციონა-
ლის ხელმძღვანელების და ამსტერდამის ინტერ-
ნაციონალში შემავალ პროფკავშირთა ბიურკ-
რატისის წინააღმდეგ...

საპირველმისოდ დღესასწაული არის მუშა-
თა კლასის ნებისყოფი მლიონების დღესას-

თი მისანი — მოსკოზა ყოველკაცი მთხოვს,
ადამიანის მიერ ადამიანის ჩაგვრის კანტონ-
ლისტური წყობილების და შექმნა ყველა მშო-
მელთა საერთო ომობის—კომუნისმის განორ-
კილებლა. მარქსის და ლენინის უცვლად
გენიამ გვიჩვენა ჭაბ. რომელიც უცვლად მსო-
ლიო კომინტერნიაკენ. ეს ჭაბა — ძღვევა მსო-
ლიო მსოფლიო პროლეტარულ
რევოლუციისა.

გაუმარჯოს მსოფლიო პროლეტარიატი

1886 წლის 1-ლი მისის ჩიკაგოში (შეერთ. შტატები) მომხდარ მუშათა გამოს-
ვლის შეთავაზო სიკვდილით დასჯის მომენტი (ძველი გრაფიურადან, რომელიც
ინახება მარქსისა და ენგელსის ინსტიტუტში, მოსკოვში).

წაუხდ. საქართველო, რომ მიუღო მსოფლიოში წარ-
მოშედან საბჭოთა რესპუბლიკები, რომ თოელი
მსოფლიო თავდაქცეს განაიყოსულებული შო-
რის ერთ დღესუფალ კავშირად...

1929 წ. ამ პირველი მისის დღეს მსოფ-
ლიოს ყველა ქვეყნების მუშებმა უნდა მიიგა-
ნონ, რომ ისინი არიან ერთი ოჯახის, ერთი
კლასის შეილები და, მაშასადამე, მათ აქვთ ერთ

მთელი და მსოფლიო პროლეტარული რევი-
ლუციის დიდ ღონისძიება—კომუნისტურ ინტერნა-
ციონალს!

გაუმარჯოს შრომის საბოლოო გამარჯვებას
კაპიტალზე!
გაუმარჯოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუ-
ბლიკების ს-ერთაშორისო კავშირს!
წინ—მებრძოლი გადა-
ურგლი და მუშეველი
ლენინისმის—რევი-
ლიციონური მარქსი-
მის—მეცნიერული კომუ-
ნიზმის დროში!

ძირს ძრომომავალი კა-
პიტალიზმი და მტკიცე-
ბლური იმპერიალიზმი!
პროლეტარიატის დიქ-
ტატორისათვის, — მუშე-
ბის იტკიცე კავშირ-
თვის კლასებისა და
ნეგამანების წინააღმდეგ,
ქალაქისა და სოფლის
ყველა კაპიტალისტური
რემენტიების წინააღ-
მდეგ!

აღმოსავლეთის, ყვე-
ლა კოლონიების ჩაგ-
რულ ხალხთა თავისუფ-
ლებისათვის!
საბჭოთა კავშირის და-
საცავად, — ომი ომს, —
იდე. სამოქალაქო ომი-
სათვის, — ძირს იმპერია-
ლისტური ომები!

მთელი ქვეყნების მე-
ბრძოლ პროლეტარების
გაერთიანებისათვის კო-
ლონიების და ნახევრ-
კოლონიების ჩაგრულ
მშობლებთან უკან-
კნელ გადამწყვეტ ბრძო-
ლაში ყველა ექსპლოა-
ტატორების წინააღმდეგ!

— ამ ღონისძიებით
და კომინტერნის დრო-
ნით გამოეგენ ყველა
ქვეყნების პროლეტარე-
ბი და იმპერიალიზმის
მიერ დამარჯვებული მთელი
კომუნარიაკენ 1929

წ. 1-ლი მისის წინას-
წინა გადამწყვეტი ბრძოლა დიქტატორ მსოფლიო
ფაშისტურ ბურჟუაზიასთან და მათ თანამებრ-
ძოლ საერთაშორისო მენშეველებთან—სოციალ-
დემოკრატებთან... ძირს ისინი!
გაუმარჯოს საბჭოებისა და კომუნისმის გა-
მარჯვებას მიუღო მსოფლიოში!

თარგმნილი გერმანულიდან პირდონი ძიმძოსძის მიძღვრად

გრაფ დასჯა, სამაგრიოს გადასახლა თუ გაუმჯობესების მოწინა, ბურჟუაზიული კლასობრივი სახელმწიფოს წინაა. ჩემ მიერ კატორღის განცდული ამბები მხოლოდ ერთი ნაწილი იყო იმ სინამდვილის, რომელსაც კაპიტალისტური საზოგადოება მაღალადრთავს სტავეებს, ხან-რომელიანობის, ჰუმანიზმი დასჯის, მარხმეწოდების, ზნეობრივი ამაღლების უკან მთავს.

შე ვხატავ ჩემს განცდებს, რათა მათთვისდღებში, უწინარეს ყოვლისა ახალგაზრდებს და გულგაუპყვებლებში, გავავიჯო და გავაძაბოლო ბოროლის ნებისყოფა ბურჟუაზიული კლასობრივი ბატონობის წინააღმდეგ.

ამასთანვე აქ შეიძლება ბევრ რამეს ისტის აზრები, რაც მხოლოდ პირადი მე შემიხება.

ლო თუ შენ გავაუწყებდით რასმე, სასტიკათ გვეცემდები.

არც გაუგებობის დროს მიუჭირია და არც ახლა ვეუბნები, რომ ჩემი შიშობილი ასე შეცვრა, გულუკეობის წყალობით ან სიყვარულის უქნობის გამო ვგაყვებინდი. მაშინ სხვა აღზრდის მეთოდები არ არსებობდა, განსაკუთრებით სოფელი. ჩემს დედამას წესიერება უფერადი და ეწინააღმდეგ ჩემს ცუდებულს და უღიანობას ან მებრძობლები არ დაეხიანებიათ ან მამულის ბატონობი.

არასოდეს არ დამეწყვედებოდა, როგორ სცილობდა დედაჩემი ანბანი მსუქანობის, სანამ სოფლის სკოლაში დავიწყებდი სიახლას. რადგან იგი იძულებულიყო ყოველდღე მძიმე სამუშაო შესრულებული ყავნაში თუ მიწორში, ამას გარდა საღილი მიწებადებოდა და ტანისა და მუცლის დაეცემაო თათი ბავშვსთვის (რომელთაც შემდეგ კვდებოდა ორი მთელი წელი). რასაკვირველია, დრო აღარ არჩებოდა, რათა ჩემი სულიერი და ფიზიკური განათარბობისთვის გერბოდა.

შემდეგ სოფელ ბარას სკოლაში შევედი; ჰირშტაინიანდ იქმნებ ერთი საათის საკლიო იყო. ცოტა იწის შედეგ მამაჩემმა მიტოვა თავისი ადგილი ჰირშტაინის მამულში, და მთელი ჩემი დროს ავეუფლებოდა და ჰუმანულობით ერთ პატარა საბარბო მთავსაც, და მათ სოფელ პისტიკეში გადასახლებულიყო; იქ მამაჩემმა კიდევ უფრო დიდ მამულში დაიწყო მუშაობა, როგორც მოუახვირებე და დღობრამ მუშაობა. პისტიკეში მამას უბედურება შეემთბა, მშობლის დროს ცხენებზემუშა საბარბო გადაუარა და იგი იძულებული გახდა რამდენიმე თვე ლაგინში გადატარებოდა.

გამოთვლების შემდეგ რამდენიმე თვის განმავლობაში ცხენთან ტუჭკაზე მუშაობდა ლობანისთვის სოფელ ცერენში, მაისთვის მახლობლად. შემდეგ ხელახლა სოფელ ლოტიკეში გადასარბიდა, რუნას მახლობლად. ამ მანამში ისევ მოუახვირებე მუშაობდა დიდ მამულში.

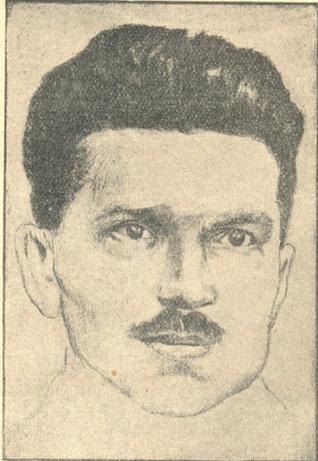
მე უკვე შეიდი წლისა გავიხე და მამას უნდა მომეყვებოდებო; ბატებსა ან ნახრის ეწყვემსილი, კატორღის ვარსებდა,—ან კიდევ პარხოს ეთბრიდი და გვიჩრი.

არც ლოტიკეში დაერჩინებოდით დიდ ხანს. ერთ წელსაც არ გაუვლია და ჩემი უკვე სოფელ ბაილში გადასახლდით. იქ მამაჩემი და წესიერება ერთ მუშაობელს გლეხს ემსახურებოდა; მიუხედავად, შემდეგ აფურხანში მუშაობდა. ბაილში დავამთავრე სკოლის სკოლა.

რაც წლის განმავლობაში სკოლაში ბევრი ანაუფერი მიწყოვლია; ბავშვები შრომათ ვალდებულნი გაკვეთილებს, რადგან იძულებული იყავით გლუმბათ გვემუშავა და ოჯახში იყვებოდით. კაკევილების შემდეგ შრომა წავებინდი ილიანში მინდორში გავიცილდი და სანამამდე უმუშაობდი. ხოლო როცა შრომუნებთან ერთად შიმშილებდით, ისე დაქანებულნი ვიყავით. მამი ფიჭივი აღარ შეგვცლიდა გაკევილებში. სამიწიერების ვასრულებდით ბრძანებებს: „წა ლოცინისაქნი!“

თუცა ჩემი შიშობილი თავიანდობდით მუშაობდნ და ხელმოკერიოთა ცხოვრობდნ (სტეფა შორის, მამაჩემი არასოდეს უდგოდით არ დაჩრენილა) და თუცა ოჯახს ბავშვებიც ეწვეოდით, მაგრამ შრომათ მძიმე დღეს გატარებდას ბავშვებიდით. შრომათ ხანისი სურვი კი გვეწარებოდა, ჩემი მოწინა ვაყვებოდით, ენაწეული, ვესილდი, იყვითლი, მაგრამ ნაყოფი მიწის პატრონის მიძინება და ხოლო ჩემი იმნივნი კი არ გვეძლეოდა, რომ თავი დავგვეყვებინა.

შრომათ ხეობიდა, რომ დედაჩემი შემდეგს იონის მიმართავდა, რათა შიშობისთვის თავი დაგვეცლია: სოფლის მფლობელისთან არ ეფინებს განაცხედა, უნდა მეთუჭა—მართობარმა გიბოვია, ამ იონ ეფინებს განამაში სურვი ჩემთვისაც ვნებო. ვერცხვინავდა გვეთუვა, რომ სურვი ჩემთვის გინდევდა. ამ განამაში ჟუსი მფიჭური შრომათ 1-2 ჰერცინას ამიწორინდა იონი ეფინებოდა, ახალი სურვი კი გირანება 14-15 ფინინდი ღირდა. ამ სურვის ნატეხებიან დღეა უზრალი წყინია გვიწოდებდა.

მამს ჰალცი

ეს აუცილებელია, მიძინა, რომ ყოველდღე პირადი, აგრეთვე საერთო იყო. მართო მე როდემყოლა მძიმე შრომით წევდაწყვეტილი, დარჩენი შიშობილი, მართო მე როდემყოლაწვდები, დარჩენი მოუახვირებე, მართო მე როდემ გვეცუქვდებოდა და მთავრ მსურვრავს სამუშაოშიც. მართო მე როდემ მშინადა დღობრით, ომში ვსაუბლოვარ, ოვადენი ამხვიდა და ჩაჩრულოათისთვის თოფი მიმეშვებოდა, მართო მე როდემ ვსადავარ კლასობრივი მსაჯულების წინაშე და ტრბედა და გასხლითანებულთ ვყოფილვარ ვერგანობის კატორღის საცენებში თავსებს. გვეცე გავუცდიდათ და ამგვართვე უტანებოათ. ომინი სდებამ. მე მათი სახელთ ვლბაპარკობ.

მამს ჰალცი.

ჩირშტაინში გადასახლდა, მდინარე ელბის ნაპირზე.

ჩირშტაინი თავისი დიდებული ციხე კომპიო, რომელსაც ზომილდის ფორმა აქვს და ნაღალ ფრთხილი კლდევა შემებრუნე კლიბის ნაღალა, მაშინ გრთობინდელი შესარების უფროსის, ვრუხიერს ეყვნივოდა. ამ უზრანბარ მამულში მამაჩემი რამდენიმე წლის განმავლობაში მოუახვირებე იყო, ხოლო დღესამის დღობრით, მუშაობდა.

მასხობა, როცა თიხი წლის ბიკი ვიყავი, მამაჩემისთვის სადღილი ან სახმარი მიძინებდა სამუშაოს; სადავრობო მამა მუშა ცხენზე შემსებადა ხოლმე.

რადან არც მამას და არც დედას არ შეეძლო ჩვეინად დარჩენა (ჩემი უკვე თიხი დამა ვიყავი), შრომათ დიდდენი საღამოდელ თიხის გვემუშადენდი, რათა გაბოთ არ გვეცემუნეს; ხო-

თავდაპირველათ მინდოდა ამ წიგნში მხოლოდ ჩემი კატორღის ვაჭრის ამეწერა. მაგრამ შემუდლებლი ამ რვა წლის განმავლობაში წინადილი ამბებთან: ამ ხანში ვაჭრობით ამბები ოცდაათ წლამდე მოეფიქრა გამოცდლების და ზობამედლებების შედეგს წარმოადგენენ.

ჩემი წიგნის პირველ ნაწილს, რომელიც ჩემი ახალგაზრდობისა, ომისა და კრიტიკული უწინდროს განცდებს შეეხება და იმ განხილვარბებს ნაბებს, რომლებიც მე — ქირბისილი ჯანუკი კლასობრივად შეგებინდი რევოლუციური ომისა, მათი, მიუფოდნი გერმანული და რუს მუშების: მათ შორის აღმოვაჩინე პრივეტობილო განმანთავისუფლებელი ბრძოლის დიდი იდეა, ხოლო ეს იდეა იმ გზის მანველებელი იყო, რომელმაც დღობის მოსავიგობისა და ინფიდედალური მისწრაფებების სერვირანდ გამოიმუშავა და ჩემი ადგილი და ჩემი ვადლებებმა მიწვევა ჩავრულოთა რიგებს შორის. მათი მგავლობით ანაყოფიერება და ჩემს აზრებებებს და აღვივებდა ჩემს ნებზსყოფას. სულიერი კაცობრება, მათთან შინაგანი სიმეკაცე მიმანებო, უამისოდ ვერ შეხებდებოდი ბრძოლის წარბეობი, და ვერ ავიტანებდი მის შედეგს—რვა მაცერ წელწუნს კატორღაში, მე მინდა მათ, იმ ლეგიონების ადვლას, რომლებსაც ჩემს შეხსებებ მტრებში და ხანდახან მოკუთებდაც ვარცულებდნ, ჩემი აზრებების და მოქმედების მართალი ამბავი ვუამბო.

ჩემი წიგნის მეორე ნაწილს, ჩემს მოგონებებს საკატორღო ციხის კედლებზე გატარებულთ, ცხოვრებებს! შეხსებე, მე მივფიქრენი არა მარტო ყველა პოლიტიკურ ტუსაგს, არამედ აგრეთვე სისხლის სამართლი დასჯილებსაც, ჰუდებს, ფიცის გამტებებს, სექსობრად დანაშაულებებს, ოღრაშებს, მკვლელობებს, ომბანებს, ყველა იმთა, ვინც რამდენიმე წლითა თუ ათი წლით (ვოცხლები დამარბულია, ჩემთვის სულ დარბია რით აიხსნება მათი „დანაშაულები“, „თანდაყოლილი“ ხასიათით, თუ სიკეთლოერი გატრბობი: მე ისინი ავიღალი მიყვარან. მხოლოდ იმ საბაველი და შემწარავი თვისების მორბევალია, რომელიც მე სისხლის სამართლის დანაშაულებითა შორის აღმომაჩინია. ეს ახლანდები ჩემთვის უფრო ახლობლენი არიან, ვიდრე ზოგირების წილილი და ჰუადამჯდარი ადამიანი, რომელმაც ჩემი განთავსებულების შემდეგ, როგორც გიოთმდა მეგობარბა, ხელი გამომიწოდა ჩამოსარბევადა.

ბურჟუაზიული საზოგადოებრივად გავავებულთა შორის ეგვიპტის, მატყარბის, შურის, გაბობრბებდა და სიმკარევი პირდაპირი და ვაშში-გობობობია. აყოფელ შემთხვევაში ისინი ჩემს არა არბრებენ. მათ (ხობრბობამ დაპაღლი მის ჩირობობობი და ვარბიბი, ის საზრწეობი დღობრით, რომლიერა მო-სტეხილას და მათს სულის ამჩიარბობა, ოვადრბობა, იო თიხი ჩემი იარათ. გეშალო-ოამხი ჩიარ იყოინანი პასპობინდობრობო, იარბო მათთან ერთობა და არბითარბი საბაბი არ ვევაქვს გავლწეობდაც გამოეფინებო.

თუ საქმირი იქნა, უფლახო საზოგადოებაც თავს დაიცავს ბორბტგამწარავებლებისგან, მა-

ბავშვობა და პირველი გუშაობის წლები სოფლათ

არან დადამანებტი, რომელიცოც სკვილითადდე ყველი წყრობლიანი ახსილო ბავშვების დროთადას. ზოგირების კიდევ ბავშვების მოგონებანი თითქმის სრულიად აფიწყებდა სანამ ცხოვრების შუა გზას მიულწვდებდი.

მე პირიადი ძლიერ ცოტა რამ მახსენდება ჩემი ცხოვრების პირველი წლებიდან, მაგრამ ზოგირების განაცდულ უბეჯელთა გადაძებრული გავლენა იქონია ჩემ შემდგომ განვითარებაზე.

მე აღარ მახსენია ჩემი სამშობლო სოფელი მობრჩია, რუნას მახლობლად, სადაც 1889 წლის 14 ოქტომბრის დღებადღე იყო წლის არც კი იყავი, როცა ეს ადგილი დაწესებულ, მიტოვ რომ მამაჩემი, რომელიც იქ მუშობივლიდი იყო,

ბავშვობის დროს, რასაკვირვებლად, იმგინა, რამდენად უზრუნო და უსაბედო იყო ასეთი მდგომარეობა. ერთი მშობლები იმდენად ნაკლებ შეეძინათ იფუნტ კლასობრივად, რომ არც ამ უსუბიერ მდგომარეობის მიხედვით ესმოდა, არც აღმოუთავსა განზრახვნი მის წინააღმდეგ. მაგრამ მამაჩემი სრულიადაც არ ყოფილა ჩემების შრომულოცა: როცა რომელიღაც მშობლებს ამ მისი საუბარი, ან კიდევ მორყეული უსაბედო-ლოდ მოუპოვებოდა, იგი მფერვიანყოფილად გახედვლიდა სამუშაო იარაღს მიაკრია და ფეხებში და თავის გზას გაუდებოდა ახალი ადგილის სიძინად.

**

მკაცრი სარწმუნოებრივი შეხედულებანი ჩემს მშობლებს ნებას არ აძლევდნენ უფრო გვიანობაზე გაემართებინათ არსებული წესრიგისთვის წინააღმდეგ. მათ ვგანათა, ბატონობა და მოსამსახურეობა უმთავრესი და აქამდე და ყმა ყმით უნდა დარჩენ და მთელი თავისი სიკიცხელ სიკრიბისა და გაკრიბებისა გაატაროს, რათა სანაფერითი სიკითის ყმითს უყუფეთ დედო.

მაგრამ უნდა ითქვას, რომ სიღარიბის მიუხედავად, ჩემის მშობლებს თანდაყოლილი სიანდელ ჰქონდათ, რომლებიც ჩემც გავხიდავლებს. რამდენჯერღაც ვიკრახი სიღარიბით იმ დედად გავხიდავ უნდა ვაწყობდი, სადაც დედამა და ხშირად აგრეთვე ბავშვებიც ვეწინააღმდეგო, და ნაჩვენავი ლოცირი წარმოგიდგინო რძემ თქმინა, რათა დედსა შექნაღაც გავატეხებია. თვით ამ დროიც კი უფლებს გავხიდავლებდნენ.

ხანდახან ჩემს ოჯახში მძაფრი გაკრიბება შემოიჭრებოდა ხოლმე ეს ხდებოდა, როცა ვაგანდობოდა ნანტედა თროლდ შემოხიდავ გრძობს. აუდებოდა სიღარიბით არ არცხობოდა, ეკიბი და წაშლილ ძვირი იყო და ხარკავი ჩემნი ურბიბი გვიბადებ უნდა გავგესტკრიბო.

მამაჩემი ვიკრახი 20 მარკას რეზულობად (დაახლოებით 4 მანეთად). ამისთვის სი დილის იოთ საათიდან, ხანდახან ერთმანავე საღამოს ცხრა-ათ საათამდე თავადავლებული უნდა ემუშავებ; ვიკრახობოდა არ ისვენებდა. თავის დროს ნებას არ აძლევდა რაიმე გართობა, რაიმე თანამეგობარს მიიღო. მთელ სიკაცებში ერთხელ-იც არ ყოფილა ლტუნობაში. მისი ერთადერთი მოხალეობა იმანში მდგომარეობდა, რომ ერთხელ თუ ორჯერ წაიწაწაოდა, ვიკრახოდა, როცა ანსადილებს ოსოს და ხუთ საათს შორის თავისუფალი იყო, სარეაქტიბო წაუგდებოდა, რათა სიკრავი მოეწია, რომლის სურთი მთელი ოჯახი სტკრებოდა. სამუშაო დღეს სიკრავის მოწევა მას დანაშაულით მიჩანდა.

რაც უფრო ვიგრძნობდიოდა და რაც უფრო მეტს ვმუშავებდი, მით უფრო ადვილითა გვიკვებოდა ტანსაცემი. თორმეტ წულამდე არასდეს ახალი ტანსაცემი არ შემეკრებოდა, არც შარავრსი და არც პიჯაკი, არც სხვა რამე, ვგელოდნო დედა ძვილებიდან მიცხრავდა, მამაჩემს დის და მამაჩემის დანაცვლილი ტანსაცემისაგან. ამიტომ ჩემების უმეტესი მოვლანა იყო, როცა ვიკრახობოდა, რომელიც თვითმე შემიკრია, ეს ახალი ტანსაცემული ჩემზე ღვიბით უფრო ძვირი მოკმდებოდა, ვიდრე მთელი კონსერვაცია, რომელსაც მეტისმეტად სიკრიბოებულად ვაყენებოდა, მიტოვებოდა მით დროს არ მეზინა სიკრიბოებრივი ხასიათის ეკლები.

თორმეტი წულამდე მე საერთოდ მხოლოდ მსჯავრ მზინდა შემეძინდა რაიმე ვასაირობინი მიმეღო მინაწილობითა: პირველი იყო მოწყობილ მისი ექსტრისა მინაწილი ჩანერგების დასათვალისწინებლად, მთავრებრი ტკინათა თვარტკინა წვედის, იმ დროითის სპირიტის წარმოზად-გინეს, რამაც ჩემზე წარსულობელი შთაბეჭედლებდა დასტკრავ; ხოლო შესაბუნდერ მხოლოდელ ქალაქში ანაბატკეფში კონსერვაციის მამაჩემსა მ-

მისთვის 20 ფრანკი მომეცა. ეს უმდებლს ამბავი იყო ჩემს ცხოვრებაში და და-მანში თვით შემოიჭრებოდნენ.

მამათობით დაქულებრივ ზურგზე დიდ კლასის მოეგებინე და ესუაქმინი მივედიო, რომელიც ერთი საათის სავალი მანძილით იყო დაწოებრივად ჩემს სთველს: იმ მოველი ვიკრახის ყველა ლობოსი, მესხედეს, ერთკვან და მწკანადის ვეცულობოდი, ხან და ხან ნაწვევა ვიკრახებე ცხენის ხორკლსა და შინ მომპირადა. ამ დაავიკლი ხორცს დედაჩემი უხედა უხედავდა გამამზად პურის და ვიკრა და შინ შემწვარს ვიკრახებოდა. მაგრამ ასეთი ვიკრა, როცა ხორციელი ვგვინდა, ისეთი იმეფითა იყო, რომ ბავშვებს ვეცოვინდა—ღარავინა დიდ დანაშაულს სჩადიან, როცა ხორცს სკუბენ და ეს მათ თურულათ უნდა ჰქანინა.

ვიკრახს შუა დღით, იმ შემთხვევაში თუ ყანაში ამ მინდობში არ უნდა გვემუშავა, მძღვლსანი მივდღილით მშობლებთან ერთად. როცა ვიკრახი დიდმანისთვის, ისე ჩემთვის რელობინა ამ ჩინი მშენებელი მეტისმეტად სიკრიბოული იყო. არასდეს ისე არ დაივიწყებოდა, თუ საღამოს ლიცევა არ გვეტევა, არც დღითი საქმეს შეუდგებოდიო, თუ დილის ლიცევა არ გვეტევა.

ჩემი მშობლები სრულიად არ იყვნენ მუსემულები. ისინი არასდეს სკვეწერით არ აფენდნენ თავიანთი სარწმუნოებრივი შეხედულებათა. მაგრამ სკვეწერია გაკრიბების მიუხედავად მაინც დახანდაზმა უარს არ ეუმეცხდნენ იმას, ვინც კიდევ უფრო გაკრიბებულ იყო.

დედაჩემის მამა სასიყვებლოთ დაწავა ქვის ტეხის მუშაობაში, ლალმის აფეთების დროს; ტეხის ჩემი პირშობიანის ცხოვრება და მე ხშირად იძულებული ვიყავი ჰაიდიდან სამი საათის მანძილ გაემეღო, რათა მისთვის სკვემელო მიმეზღან.

სესი პირობებში, რასაკვირვებლად, ჩემთვის შეუძლებელი იყო სთვლილი ბავშვების თანაშენიანობა მშობლობა მიმელო. ბავშვების მათ მიუკერძოებდნენ, როგორც უფროსს, რომელიც მათ წიყს არ ეკუთვნებოდა. ჩემს ჰალაკის ამზანებში, განსაკუთრებით მივიღარი ვასების მებეჭენი გულხეჩავი და მკურავობდნენ, ეს კი მე გულს მიკვდავდა. ჩემი საყვარელი ამზანებაც სასაყვრელით არ ჰყოფიდათ ჩემი ახირებულები ტანსაცმის, რომელსაც დედაჩემი მამაჩემის ან ბებიაჩემის ძველებთან მიეყოფებოდა.

სთვლილი სკვლად მათავრების შემდეგ სკულით და გულით მიმწვავა ხშირკალი ვაგამდებრივები. ჩემი სრულით იყო დახიბონი ხელობა შემეწავლა, რათა უფეთ ვეცოვრიბოდი მშობლებს, ვიციოდა, ამას ვერ შევძლებდი, თუ მოეჯახებოდა არ დივიტორ მუშაო დაერჩებოდა, მიტოვებოდა იმ შემთხვევაში იმაზე მეტს ვერ ვიშევიდი, რაც ჩემი არსებობისთვის იქნებოდა აუცილებელი. თუაწლენ მივდა ჩემი მშობლებს მავალითი, ისინი ხალ თავგანაფლებულით მუშაობდნენ და მიპირობებობს იჩინდნენ, მაგრამ მაინც ბებიათ ცხოვრობდნენ.

მაგრამ ხელობის შემეწავლა ჩემთვის შეუძლებელი იყო, მიტოვებოდა ჩემს მშობლებს არ შევძლებდი სწავლის და ტანსაცემლის ხარჯების გატარებებაც; ამას გავდა სამი წელი განსაზღვრებში მე ვეგროვებდი ველიარ შევიტანდი ხალხში. როგორც ტყულობა, მეც იმ გზას უნდა დავედგომოდი, რომელსაც მამაჩემი ავდა.

კონფირმაციის შემდეგ მოეჯახებოდა დეადევი ერთი შეზღუდული გლეხის, ვკრათ კლმისში, ლოიტიკეფში როხას მახლობლად. მასთან იყო წიყლობით დადევარ, იოთი მით მოეჯახებოდა ვკრახნი ვაიწყვის იმ წიყს. ჩემს საბავშვო ვაგვიტოვებოდა იქეთ ხელის შოვნა. და მე იძულებული ვაგვიდი ისეთი ტვირთი მეტარებინა, რომელსაც ჩემებლები შივილი სიხირი მუშებში ატარებდნენ. მაგრამ მე მაინც მიყვარდა სოფლით მუშაობა, და ყველგან, რაც მასთან იყო დაკავშირებული, გულს მიმარტობდა. არ შესიანთებებოდა მხოლოდ წაქვლით, რასაც უხედა ვიღებლობოდი. მოეჯახებოდა ისე ვეგვიკრებოდნენ, როგორც ვაჟის კაცებს: ახალგაზრდა მუშა უსთაოდ უნდა ვკო-ლოდნო, თუ მისგან სიხირი არ იქნებოდა, ჰეტიკრად მიწათმეგობრივი.

თუმცა ჩემს მუშაობა ძალიან მიყვარდა, თვით არ დამინებოდა სხვა ისეთი საშუაოს ძებნისთვის, რომელიც უფრო სასარსო მომეცინდა. მაგრამ მხოლოდ იური წლის შემდეგ შევსებელი შინამოსამსახურის ადგილს მიღებდა ერთ სატარას სასტუმროში, ქალაქ რიანში.

სამი თვის შემდეგ ერთი დაიანტე ამ ადგილს, რათა პირვლით დამოუკიდებელი ნაჩვევად გამაღმდეგა. განვიტონა რთობრებ ბადენ-ბადენში გაკავრელოფიცით. დედაჩემი იმ ახალგაზრდადის დროს მოახლოდ ემსახურა და ბავშვებს თანტასტორი ამავს ვიკრახებოდა და ქალაქის შესახებ, რომელიც მისი წყალობით ჩემი იცხენის საგანთ იქცა. მაგრამ ჩემი გრომეჩმი მხოლოდ ვაპოდებოდარეღდ მეყო. იმ იძულებული ვიყავი მოეგაზრდა მუშეფიცოლი და სკურლის მრეცხავით დაემუდგაროფიცო სასტუმრო „ბარიონი ზაოფში“.

მუშაობის გრომის სისხლი მომეწავდა: მიელო ხელის მოჭრას მიპირებოდნენ. პირატებრი ვაგუცხავდა, მაგრამ მაინც უნებერსიტების კლინეფიცო წაიყვებოდა ძალდატანებით. ხელი გავიმოშობდი.

იოთ თვის შემდეგ მორჩიარ, ჰაიდელბერგ დადებოდა და ბადენ-ბადენში ვაგვიხატებოდა. მისაძობისთვის ადვილი ვიშეგევი კლიო „მალიოტკინი“, ერთი დედადა მუშინებისათ. იმდელ მიწვინა და აქ მიმედა მუშედა სამი საათი თვისუფალი, რათა ცოტა არც ვსწავლო და შემედს, როცა ორთველ გრომს დავავაროებე, ხელს ხელობით მოვიღებ ხელი მეყო. მაგრამ ოცნებები არ შემიძლებოდა თავისუფალი დროზე. მე ვალხეობოდი ვიყავი ხალხების ვაგვიტარებ, დიდი დაბოლოდის იმეგობელი, ველსა ვესხებოდი დაემეწინადა, მეშეგება და მეფეოფობია ვიკვლე, ხოლო შემდეგ ყოველ დედაჩემის დაბოლო დაცილებული ცოლი ბავში მეტარებინა მათარბული სავაბოლოთ.

ამ ადგილას მხოლოდ რამდენიმე თვე დავტრე და შემდეგ შევიტარე შევედი ავტომობილის სკვეში. მაგრამ სიხირი მოუვივრი იმდენს მტყუნებ, რომ შურის ქაისიც ვი მენიოდა.

როცა ეს ამბავი მომეწავდა, ვაგვიტოვებო. ოღებოდა ხელობაში დადევნი ვროს კიოლოში. როცა ახალი, ბრეკეფიდა ლოლმინი ტანსაცემული ვიკრახი, ჩემი თავი დიდ ვინმეტი წარმოვიდევინე, მით უხებოდა, რომ აქ ისეთ ავანაშენებს ვიღებოდა, რომელიც თითქო სხვა კვანძების ცხოვრებდნენ და რომელიც სხვა საზომით უნდა მივდებოდა. ხირონინ შემოსასვლელი და დანაშალები ვიკრახის შემდეგ შეშინაველი ხალხის წიყნაკოცე ვ შევიდინე. ჩემსა კინებმა ჩემრა ან მარკას მიწაწიანი. ეს ჩემთვის მთელი აპობალთ იყო.

სალოარინდი ფული ვაგვიტარებ, ხელის კალათი ვიკვლე თვითრეგობებოდა და მომუშაბდებოდა კლმისსა და იორტკრამის გზით ლინდონში წავედი.

განსაკუთრებდა ბადენ-ბადენსა და ლინდონს შორის იმდენიმე დიდი იყო, რომ სრულიად ვარტკინეულთ ვიყავი. იმდისიკლმა პოლისტინმა შემეჩინა, რომ დიდი ქალაქის ვაგვიტარებდა მკვლად, შევიციოდა, თობრობოდი დროშაში ჩამსკავდა ამ ირეთა, როგორც იყო ვეწინააღმდეგე სასტუმრო მიკვლად.

იმ ვარტკინ მიმიწვს, იოთი ბინა და სკვეშლასწილი ვაგვიტარებ, ჩემი მასაბილები შევიცხავდი, რაც შემოღება ჩემრა ვეგროთა ჩემთვის სამუშაო. ამას გავდა ჩემი პატრონობა იკისრის ისეთმა თანამეგობრებებაც, რომელიც დიდი ხანია ლინდონში ცხოვრობდნენ, ესაქვით იყენებდა იმით ირჩინებდა თავს, რომ ახალი მოსულთ და უსახარბო ქალაქს ეცნობებოდა მათ ყმისიკრი ვაგებს, რომ ორთველ გრომი მივღ ვაგვიტარე და ვიცილისინდისიკრთა შევიცხავდი ჩემს პატარა თანის დახარკევა ვეწინააღმდეგებოდა.

დიდოდან საკომამდე ჩემთან ერთად ლინდონში დასოქობდნენ ჩემს ხარკევა. ერთი ასეთი საინტვივოდა. მაგრამ ამალხეობები და დაწინაურება მოეპოვებოდა შემდეგ, რომ ვარტკინა ვეწინააღმდეგე, იმ ხეხებს ქვეშ მიმეწვიოდა მომარტაკი და მთელი სახეების დავაინტი. ვითხვბ, ცხებრივ ან სხვა ცხოველები რომ არ არიან, რომ საშ თავისუფლოდ აუშუებდნენ ბალხს მიყო. ჩემს თანამეგობრებს სიცილი აუტკვლდა. ახლო

*) კალიოლეტი ვინტერნიციას უწოდებდნენ მინორების საიდუმლობას, რომელიც ნათვლი-დასთან ერთად კი არ ხდებდა, როგორც მართლმადიდებლობა, არამედ შემედს, როცა ვაწყნოლო 14-15 წლის იარევის. პიროტსტატები მითობების საიდუმლოებას არ სცნობენ, მაგრამ ბავშვის მანძი კონფირმაციის უყუფებდნენ იმავე 14-15 წლის ასაკში: ბავშვი სარწმუნოების აღსაყვანი ამბობდა და პასტორისგან ხნეობრივი ხასიათის დარეგების რეზულობით. ამ აქტით იგი სათვლოდ შედის საეკლესიო კრებულში.

მიმავალი და ჩემს გავიქცა სახვლად არ ჰქონდა, რაცა დავინახე, რომ ეს ბნელი საგნები წყალ-წყალი ქალაქები იყვნენ და სრულად შეშლილები იყვნენ სქესობრივ აქტს არსებულდნენ.

ჩემმა შემოხვევითმა მეგობრებმა ყოველივე გამაყენებინა, რომ ამ დროში მეტსწრაფი გამოყოფილი ვიყავი და შეეცადე პრაქტიკულად გაეგნათლებულიყო. იროლი წუთში ხუთი გვიღო იმავეს, თითოეული მათგანი მზათ იყო წარბოვნილი მცირე დასათ, სახელდობრ 30-50 უფინგით (15-25 აკა) თავი გაეკლა.

გამეცადება არ მცერა უფრო მეტეკა და გამოვტყობილიყავი, რომ ნაძვლითა კიდევ უფრო გამოვტყობილი ვიყავი, ვიდრე ჩემს თანამებრუნელებს ვგონებ. გავიქცე დავიკრეფე, ათილდე ფინის ნაბეჭდი დაწვრილი ერთმანეთს და საქმე მოვაყოლე.

ეს იყო ჩემი პირველი სქესობრივი განცდა. უნდა თქვას, რომ მე მეტის-მეტად უშუალო მივიქცევი. ინგლისელ გოგონას უფრო მივიყვარე, რომ მისი ანაზღაურებ მგვართა დიდი განთავისუფლებდნენ და ახალი მივლენულების მიხედვით შედგებოდა, სილა გამაწუნა და გაიქცა დამცინავი სიცილით.

ჩემი პატარა თანა პატარა დილისა და მე სერიოზულად შევეცადე საშუალოს ძებნას. ლონდონში ათასობითა სასადილო და ლუდის სახარადი, ერთი მათგანში მზარეულის შეგირდის ადგილი მომიპოვე. ვიკრიზო არ მიბინძვრებინა და მალევედნენ (1 იანვ. 25 აკა), ახმა გარდა საქმელ-სასმელს და ბინას, მაგრამ საკვიბი ისეთი უფვი იყო, რომ ჩატარა შემოქმედის სული ამომხდობლად, თუ ბებერი, ძუძუნი დასაბოლოო არ გაემეგრება; ვინააზღად მტყუნი, კანთოტოლის, პუდინგის, ამასთანვე სამი კაციის საშუალოს ვასრულებდი.

რასაკვირველია, ასეთ მდგომარეობაში დიდხანს ვერ გავეყოლი, მაგრამ კიდევ რაიმედენი უღლებნა და სასადილო გამოვიცეკლე, სანამ ლონდონის გარეუბანში შინაოსამსახურის ადგილს ვიშოვიდი თარი ამერიკელი და ოჯახში. აქ კარგადა შემკობილდნენ, კარგად შეგვიხადებდნენ და დღემდე რამდენიმე საათი თავისუფლად მიჩრებოდა.

ინგლისური წოდებები ვიყიდე, გაზეთების კითხვა დაიწყო და ერთ-ერთი იმ საუბრებში რომე-ყობილი საზოგადო საკითხებში ჩავეჭრე, რომ-გარეიც ბებრია ლონდონში.

ერთმა ჩემმა დიასახლისთანამა შემიპინძა, რომ ჩხტრებს ვიჩინე ტუნხისადმი და წინ მივეწვიდი, რათა რაიმე პოეთესისული განაღებულა მიმეღო. გავაგონე ლონდონის ერთი სატარა-საბორცო საქმის დირექტორის, რომელმაც მრეკე-ბისი ადგილი მომიცა. ეს მუშაობა ღამით უნდა შესესრულებულიყო, რისთვისაც ვიკრიზო 12 შორიანი (6 მან.) მძვლვდა. ჩემი მოთხიერებისა და მდგომარეობის განაყოფილების ეს კარგი შემო-სადილო იყო.

გახეიმი განცხადება წავიკითხე, ინგლისური სიტყვი შეგარდა ექმას თავისი მიუბრუნებისთვის; მაშინვე წავიდი და ადგილი მიიღე. ბოლოს ცხრა საათიდან ნახუთადღის სამაგდ ინგლისური ერთად ვიშოვიდი და პატარა ნახუთადღებ-დი რკინის გზის პროექტისთვის, რომელსაც შესრუ-ლებლა სამხრეთ-ამერიკისა და ჰქონდა დაკვეთილი.

სადავითი ჩაიღოსი პოლიტექნიკური და დე-ვიდონი, სადაც მასწავლებლის მუშაობაზედნი დას-კუთრებით ერთმა მასწავლებელმა, რომელსაც ხიდის აუზენის დარეგირება, ყველავედ ლინის-ძიებე მიიღო, რათა ჩემებარ, ყველავედ ლინის-სურთი ენის სუსტად მივლენდესთვის, სახენი გაგ-ბედა გაეადვილებოდა. მზარად გვერდით დამსიხად-და ტუნხური ტარინებებს მითარგმინდა. მე ერთ-და-ერთი გერმანული ვიყავი დაახლოებით 30 მიწაქუს შორის.

არ გაუვლია ორ წელიწადსაც, რომ იძულებული გახდენი გერმანიაში დაბრუნებულყოფი ვიქცევიდი ბეგარის მოსახლდლათ. ამით ჩემი მშობლებს სურათივც შევასრულე, ისინი ვერ ურდოდებოდნენ ჩემს შეტევითში მოგზაურობას.

თვის არასოდეს არ უთხოვიათ, ენ არის მამ-ბეი, რა სკოლა ვაგონებოდა, ენაველი ხარ თუ ქრისტიანი. გერმანიაში ერთ უწინარეს ყოვლისა ამ კითხვებს იძლეოდნენ. რაცა ტუნხიერ პოე-რობებში, სადაც საშუაოს მოსახლდნი მივდილი, ენავეცხადებდი, მაშინვე მოსაგზავრეა მეთქი, მაშინვე შეგამხმენდი, რომ ჩემი მანსები ეცემოდა და ჩემი მბრეწა წარმოშობა მზებრის აჩენსა და ცხვირის აწევის იწყებდა.

ტუნხიერ ბიოგრაფიში ხეტილის დროს ჩატარა დაწვრილები რომ გერმანიაში უღდეს მნიშვნელობის ადრენე საშუალო სასწავლებლის მოქმედის, რომელიც პატრინს მხოლოდ ამი-ქვებს სამხედრო სასწავლებლის ფილოზოფ ერთი წელიწადი იმსახუროს. დავინახე, რომ ჩემს წინ-სულს ამ მოქმედის უქონლობა დიდად აფერ-ხებოდა, ამიტომ უნდა ვცდილიყო სათანადო გახედვად ჩამხმარებია. მაგრამ ამისთვის საჭირო იყო, რომ ვჯერ ადგილი მეშოვა.

სამხედრო სწავლებს ვთხოვე დროებით არ გაემეცე რათა შემოსვენებული გამეად ჩამე-ბანებოდა. რადან რკინის გზის ტუნხიერის ადგი-ლი ვერ ვიშევი, იძულებული გახენი შინამოსამ-სახურის და ქრეკლის მოქმედის ადგილი მიმე-ღე. არჩეტექნიკურია სასტუმროს რესტორანში, ამბოჯად შემიანე შევეციდი ჩემი მშობელი კო-ლეგებისა შემხმენებლის წრეში, მხოლოდ თავ-და-თავად მათი თფებები და კვიბეი უნდა მეტყებოდა.

ერთი თვის შემდეგ სიმენსის და ჰალსეს წარმოშობი მიმოვს, მაგრამ ტუნხიერს მსუხუას კი არ ვასრულებდი, არამედ კეთილს თანაშემ-ეული დამხმენეს და მეშეეს კეთილს ურდოებდი უზარმაზარ სასადილოში. ამ ხნის განმავლობაში თავგამოდებით ვცდილობდი ისეთ ადგილში მე-შოვა, რომელიც რამდენიმე მანძი შევეჭრებო-და ლონდონში შექმნილი ცოდნას. ბოლოს ერთ სატრინისტო საამშენებლო ბიუროში შევეციდი ისეთ ინჟინერს, რომელმაც მეტი წარმოშობის, განვლილი ცხოვრება და დიდდეს ამბავი კი არ გამეხიკონა, არამედ შევლბა მომცა საკუთარი ცოდნა და მიტე გათმეხინე. მე სანიშნუო ნახა-ლები და განაშენავრებნა უნდა შემესრულებოდა მისი ხელმძღვანელობით. სალარობით ინსტი-ტუტში დავდიდი გამოცდისთვის მოსახლდენ-დაც, ხოლო ტუნხიერის ცოდნის გასაყვრათი-დაც ირეჯე კეთილი საბოქაქო სახელისონ სკოლაში დავდიდი.

„სახლბარბათო ქრისტიანული კავშირში“

ბერლიონში, ისევე როგორც წინათ ლონდონში, ახალგაზრდათა ქრისტიანულ კავშირს მივე-ცდიდი, რომელმაც ფართო სახეობებიანი სახლი ჰქონდა ვიქსლმურტაინში. იქ მზარად დავდიდი და მრავალი თანამაზრე აღმოვაჩინე, რომელთაც ჩემსავით წინ მიიწოდებენ. გარდა ამ ახალგაზრდებისა მე ნაცნობები არ მყოლია ბერლიონში; კალეს განგე ვაგურობდი; ჩემი ინფორმაცილი მორალური მოსახლდენი და ცოცხად-მადლის შეგნება მიკობლადენ ყოვე-ლივე სქესობრივ კავშირს ქორწინების გარეშე. მაგრამ 21 წლის ვიყავი და მთავრე ერთ-ერთი მითხოვნილებდა მეჩინა; ამ მითხოვნილების დასთარგმნად ვეგნებოდა სიკეთის უქონლის კავშირ-ში „ეთერ ჯგერში“ ჩავეჭრე. ექმსი თვის გან-

მეცოდნაში, სანამ ჩემი გავიქცა გრძელდებოდა, მე ვაღივებელი ვიყავი თითქმის ყოველდღე ჩემი სქესობრივი ყოველკვირის და აზროვნების შესა-ხებ ვარეკლი ახალგაზრდა მიმეცა ვანგლისთვის მივლდე ამ „განხილვებ“ შემდეგ წვერათ მიმი-ღეს დღესასწაულებრივ სტადონში. „ეთერ ჯგერ-ში“ ომის დაწყებამდე დავრჩი.

წინაშე საგანგებოდა დამხედენი ვიკრიგი. აქ ერთხანს ვეგებე ისეთი სწავლა, რომელიც სიღნა თავისუფლად დროს დამბრუნებდა, რომ სკოლაშიც ვეყოლი. ამასობაში იმდენი უნდა მე-შოვა, რომ კიდევ მეცხოვრა და სწავლის ხარ-ჯიც ვაგვეტყობოდა.

მაგრამ დრეგებელი ძნელი იყო საზოგადო-ბრიან საშუალოს პიკნა. მთელი საათების განმავ-ლობაში რამდენიმე სა უმეცოდნად ერთად ნახ-ვებოდა ბიოგრაფის წინ ვიკრე, სადაც შრომის დახარის მითხოვნილებები ცხადდებოდა, რათა შემდეგ ჩემს შემოხვევითი ქალაქის უბნები და პირველი მიკვლეულიყო სათანადო ადგილზე.

ჩემი მზარე პატარა დალითა, ტრინამოსი შემოვდილითა, მე კი არავითარი იმედი აღ-მეცხა ადგილის მიიღებისა. კარგა ხანია უფსკ-მელის ძირები გავიქცედი. ცივი თებერვლი იდგა და ვეღვარც კი გბეადენი ქრისტიანულს.

ქინოს მამხმარებლის როლი

ბოლოს, დიდი ხნის ხეტილის შემდეგ, ერთ პატარა კომისი გერგორიფდებელი მამხმარებლის ადგილი მომიცე. მე საპროექტითა აპარატთან ვიდე მეშეშევა საღობის 8 საათიანდ ღამის 12 საათამდე. ამ მუშაობისთვის საზომად ვიჭირე და ვაგვეცხადებე რკინის საკანონი, სადაც მგვეი-რი სინალოდ თვალს მჭირდა, კვირის 25 მარკ მძვლვდა, ეს იმხვე მეტი იყო, რასაც ვეცდილი. ამ უფული შეგებოდა სწავლის ფასა გადახმება, რადგან მეცხად და თითქმის ყოველდღე იბილი საქმელი უნდა.

მოსახლდებელი ინსტიტუტში დავდიდი ქა-ლაქის გარე უბანში.

ღამით ვაგვეყოლები უნდა მომეხმადებოდა. მილისთვის დრო ცტა მრჩებოდა. მზარად გა-თენებისას წიგნებზე ჩამხმენდა ტუნხიერს.

ეს განამადგურებელი ცხოვრება დაახლო-ბით ერთ წელიწადს გაგრძობდა, შემდეგ ფიზი-კურათ სრულად მოვიწყნე. ახლათ ვაგვეყოლია შემხმენებლად კომისია, რომელმაც პირველი გავეციდი დროს სრულიად ვახმინებლათ მიჩენი, ხელს ისეთი საამშენებლო ცვლილებას ადმინიზა-რებს სწავლში, რომ ქრეკის მიშენების გამო გა-მართავსულდა აქტიური სამსახურისაგან. ექი-მებმა, რომელმაც რჩევა ვიკითხე, წინადადება მომიცა დაუყოფნებელი შემეშეცხეა შეშუბათა, დრეგდენი დამეცხებოდა და ტყინა მზარევი გა-დასასრულყოფილიყო.

ვიკრებენი, რომ წინანდებურათ ვეღარ ვიშე-ვადდი, ექმების რჩევის დაუყოფნე და 1912 წლის დასასრულს დავეცხადებოდი გადასახლ-ელი. იქ მიწის უმოდებლად ვიშევი ადგილი, ხო-ლო სალარობით ეთიშობს ამხმსელის როლს და სურათივც ვიკითხე. თავისუფლად დროს კი ცქი-ლოვდი სკოლა გამხმარებლებს.

მაქს ჰელიცი. (შემდეგი ოქნა)

თარგმნილი გერმანულად გერონტი ქიქობის მიერ.

ბოტკოში. საგაზაფხულო მუ-შაობა ლიკანის მა-მულში.

გერმანიაში დაბრუნება

გერმანიაში დაბრუნებამ იმდენს გავტრებდა მომტიანა. ბერლიონთან შედარებით, სადაც პირ-ველით ჩამოვდიდი, ჩემი ცხოვრება ლონდონში მგვრათ უფრო თავისუფალი და ძალდაუტანებელი იყო. ადგილის ძებნის დროს ინგლისში ჩემ-

მ ლ ა შ ე მ ტ ბ ლ ა თ ა ნ

ნიკო ასლამაზაშვილი

— არ მივწონი? ესევე გადავსწორებ. ახალგაზრდა ერთი წუთით ზევისკენ აღაშვრება თვალს და ტაბები მყის იცვლება არანაკლებ მიწოდებულ სტრუქტურებში. მსგავსი არ არის. უკანასკნელი საშუალება ამგზავს ახალგაზრდას შენაშრობებლად არის ლეკის დატოვება და მეორედენი იმდის მიცემა...

— გადავიქმ რედაქტორს, ვნახათ რას იტყვის...
* * *
სამის-სუთნებზე წუთია. მეოთხედი საათის შემდეგ იწყება მუშაობა სალიბრებო განყოფილებაში. ინსტრუქტორი უკვე რედაქციისა და მასალის მიხედვის მოლოდინში სულამთავრებით თავს ადებს მიდევანს.

თარგმანი კერძო გავგზავნა ამწიხობ მანქანებს. ასობა-აწყობება შესაძლებლად ხელი დაუსვა მანქანის კლავიშებს, ასობის ნიშნები წერილობით ჩამოკეთდა ყუთიდან, დამწიხობ ერთმანეთს გვერდით, ასობა-აწყობა მისიჩა ბერკეტით, დღაგებულ სტრუქტურში სადაც დაკვირა და მის მათგორ, მანქანაზე მიმარებულ კოლხეზაში ჩამოხდა თვიერი, ჯგრა კიდევ ცხელი სტეკიონი და ჩამოსმებლი სტრუქტურის მისინგის შემდეგ იწყება წყობა და ჩქარა მთელი სალიბრებო განყოფილება იყვება თავისებური მესტილი, რომელსაც ნან-გამომწეებით არღვევს ასობა-აწყობის ძალით:

— მასალა!
გაუმართლარა ლინოტიპი. თოხი ცაკის მუშაობას ასრულებს იგი. რამდენიც არ უნდა უყურო იმ მუშაობას, ვაოცდები მოლოდინი: არა მკვებარ მანქანის, არამედ გინორე ავანშიონის მხამებელილებას სტრუქტურს იგი. ბრატყლა, ერთი მხრივ სწორია თანხვედრებში, ზღაგებულდა სპორდინის ნიშნები, რომელსაც დატოვებულდა ასობები, ხელს დაკვირა მანქანის ფოლაქზე, წკროლით ჩამოვარდება მიწიერი ყალიბში ერთი ნიშანი, შემდეგ, მეორე, სანამ არ გაივსება სტრუქტურის სპორდინის ნიშნები სასვე სტრუქტურის მანქანას გადასვას იმ ადგილას, სადაც განმარტორი უკვე იმ სასვე ქვაბიდან გადმოდის ლითონი, ტყვიის სტრუქტურის ნიშნებს, ციგდება და მასზე იწყება სტრუქტურის ანაბეჭდი—ჩამოსმული სტრუქტურის შემდეგ ამ გამოყენებულ სპორდინის ნიშნებს იტყვება რიგის თათი და ლაგებს ისევ ბრატყლ ყუთში, თავ თავის ადგილას.

* * *
სალამის სუთი საათიდან რედაქციაში თავს იყრანა რეპორტირებში. ისინი დილოდნენ დარბინა ერთი დაწყებულუბიდან მეორეში. ვესებენ „საქილოს“, იწყებენ უბის წიგნში. თითოეულ მათგანს თავისი მომწეების ვაფალო აქვს: ერთი კავკასიის მასალაო ტონისაო!—მას არ უნდა გაუმართლარა, თუ რა ხდება მაზარზე; მეორე კვზაოა ტონისაო; მესამე კავკასიის ტონისაო; მეთოხე—ჩიორშიო! მის დავალებულ აქვს „აღილთმარტორი“ დარგი: არ უნდა გაუმართლარა არაღილთმარტორის ჩამოსვლა და განსაკუთრებით უხეცოვლებს.

მდივანას თავს იყრის რეპორტირების მთელი დღის „ნადილო“, მას უხეცოვდება გასწორებული დებეშები და მთელი ეს მასალა იგზავნება გაუმართლარა ლინოტიპების დასაქმებულუბლებლად.

* * *
ღამის ათი საათი ზღდება. რედაქტორის თაბაში უკვე თათბირია მეთაურის მხრივ თემაზე.
ამ დროს იწყება სიცოცხლე „ჩვენსა“ სამეცნიერებაყო განყოფილებაში, სადაც იყვრება „ოპონდისტი“ (ჩვენისა)—გამობი იმბოლო, რომ იქვე იყვრება „ახალგაზრდა კომუნისტი“—„მუშა“, „წითლი არმიული“, „ახალი სიოელი“. ჩვენნი მეთიბრანაკი, დაუმეორებელი ვასო მისილდა და მისაგარსიდალითი იძლევა განკარგულებებს, მას გვერდით უდებს გამომწეებით და მიცემული როგორ მიხედვით ლაგებენ მასალაზე—„აყუბენი გვერდებს“—„როგორც საგაზეთო ვაგონებზე ამბობენ ხოლმე.

გამომწეებით აჩქარებს კორექტორებს, მეტრანაკი —პორტირებს, რომლებიც მანქანაზე გასწორებულ სვეტებში ცვლიან შეცდამებს სტრუქტურებს.
რედაქტორის „ჩამოსმული“ თათბირი გათავდა. არჩეული მეთაურის თემაც და „მსხვერპლიც“, რომელსაც მეთაური უნდა დასწეროს.

I
— ადგე, მიხა, ადგე, დღეს პირველი მაისია,—დასწავლა თავზე მძინარე ამხანავს ლაღობს.
— მერე რა, რომ პირველი მაისია? შეგეკითხა გამოლივებული მიხა და მეორე გვერდზე გადაბრუნდა.
— მერე რა, რომ ნამალადღეს იქეთ, მლაშე ტბასთან რუშები მოიკრიბონ თავს პირველი მაისის საღვთისწაწულოდ.
ამ სიტყვების გავგონებზე მიხა მარდალ წამოხტა, ტანთ ჩიყივე, პირი დაიბინა და ორიოდ წუთის შემდეგ უკვე მხად იყო წყასსვლელოდ.

— დღეს „შვიკები“ განსაკუთრებით ფეხზოლდ უნებინან და აძირობდ ჩვენც ფრთხილად იხნება ვიყით, სიქვა ლაღობდ.
— სრული სიმათილეა,—იყო პასუხი მიხასგან,—სიფრთხილე გვამართებს. მიხამ თათბის კარი გამოკეტა და ლაღობითან ერთად ქუჩაში გამოივლიდა.

II
ჩუღურეთის ვერო ქუჩებით არსენალიკენ მიინარებოდლა ორი ამხანავი, რომ იქედან მინდორი-მინდორი მლაშე ტბასთან მისულიყვნენ.

— დღეს პირველად ვლდესასწულობთ პირველ მაისს, და ამას იქით იქ ყოველთვის ვიდღესასწულებთ,— მხიარულდ ტიქიკებდა ლაღობ.

პირველის ნახვევარმა მთატანა. უკანასკნელი დებეშები მივიდა, გადათიბარება, გასწორება, გადადება საწყობაში, მეთაურიც ზღდა არის.

სამდენოში მოივარა დებეშების შინარასი მთავლე გადასვით ვ. ფ. „ანშოლაგში“, რომ მკითხველს მეორე დღეს ერთბაშად ეცეს თვალში, თუ რა არის მთავარი და ყველაზე სიხტრეუსა გახვთში.

მთელი მასალა ჩაბარებულა. მისაღობია მხოლოდ უკანასკნელი ცნებები, რომელიც ნაშუამდგომის ორ სათხე უნდა მივიღო. რედაქციამ რჩება აღმისი რედაქტორია, მთიორე მთარგმნელა და ერთი-ორი ჭადრაგის მითრეთიდა.

უკანასკნელი ცნებებიც მივიდა. იწყება უკანასკნელი გვერდების შეგვრა.

დიღის სუთი საათისათვის ყველაფერი მხადა (ტენდინტი მორიგე). უკანასკნელი გვერდი ჩაივდა „აგალო“, სასტეკიოტობა განყოფილებაში, სადაც მას ჩასვებენ პრესში, ზეიდან სპეციალურ ვაგონში დაადებენ და პრესს აამუშავენებენ. კარტონზე რჩება ანაბეჭდი, ამ ანაბეჭდს შემდეგ აშრობენ, სდებენ სპეციალურ მანქანაზე და მისგან ჩამოსახმებენ ლითონის ანაბეჭდს, რომელიც სამაქანარა განყოფილებაში მიდის.

აქ დავს სარტაკით—სწრაფობმეცადე მანქანა, ჩამოსმულ ვეფრებებს ანაგებენ სარტაკით მანქანის „ღოღებზე“ და ჩქარა მანქანა უწყებს ვაგუნს: რულინგები—მთრგვათ დახვეული საგაზეთო ქაღალდი ეფივებენიო სისწრაფით იშლება და იქვედა დავცილო გახვებოდა.

ახლა იწყება საქმეპილითო განყოფილების მუშაობა. აქ უკვე თათბირი არიან გაუთის დაუტარებულბი და დღის ადრინან (საშუბრაოდ, ხშირად ძლიერ ვეიო) ქალაქს ვეცრება გაუთის მორიგი მთიერი. ანავე დროს მთარგობლის საბარგო ვაგონი მოიკარობებს მაგრათ შეგულ გაუთისთვის გროგას, სტუმებს სხვადასხვა საღვრებში, საიდანაც გაუთი იგზავნება სოღობებში.

— კეთილი, ვიდღესასწაულოთ.
— წითელ დროშასაც ავაფრილოებთ.
— ავაფრილოებთ.
— მარსელიოზას ვიმღერებთ.
— ვიმღერებთ...
— აი, ის გორაკი, რომ გადავიაროთ, პირდაპირ მლაშე ტბას მივადგვებით,—სიქვა მიხამ და შეუღნენ ხეცს ვადამბო მდებარე გორაკს.

III
ხელის ველოლი გამოლოლი მინდორი ასამდე მუშას მოეყარა თავი, თან მოიტეხა სასქემ-სასქემი და ელოდებოდნენ ზეიმი ნაღისის დაწყებას.
აქეთ-იქით კიდევ მოლოდინენ თითო-ორიოლა მუშები.
უკვე წითელი დროშა აღიმართა, აფრიალდა, ჰაერში.
— გაუმარჯოს პირველ მაისს,—დიობახ მეღობებში.
— გაუმარჯოს, გაუმარჯოს,—ერთხმად შესახა ყველამ.

გრძელი ტარით მიწაში დარკობილ წითელ დროშას ოდნავ არხვედა წყნარად ნიავი.

მიხა და ლაღო სიამოვნებით შესკეპროდნენ მას და აღტაცებით მეოცედ კითხვობდნენ ოქროს ასობებით დროშაზე წარწერილ ლოზუნგებს: „პროლეტარებო ყველა ქვეყანისა, შეერთდითო!“
„რვა საათის სამუშაო ღლე“.

— ლაღო, თუ მოგესწრებით, ჩვენ ამ რვა საათის სამუშაო დღეს.
— ჰაი, ჰაი, რომ მოგესწრებით, უპასუხა ლაღობი.

— ამხანავებო, დასხვითი,—გისიმა ეილაკის ხმა და ყველანი ალყად შემოუსხდნენ დროშას.

დაიწყო ნაღიში.
ორატობები რიგ-რიგად გამოლიდნენ. დროშასთან დგებოდნენ და მხურაველ სიტყვებს ამბობდნენ.
— ვეცოცხ ავ წმინდა დროშაში, რომელიც წყოს ეს დროშა შიგ ქალაქში აფრიალდება,—ამბობდა ერთი ორატორი.
— ვაშა-ვაშა-ვაშა-დაფრილო ხალხმა და ეს ხმა გუგუნითი მოვიდა არე-მარეც.

IV
სალამო ხანს გათავდა ზეიმი.
ოქროს წარწერებიანი დროშა ლამაზად მთლიოაობდა მოხეიმიეთა დროშაში. ქალაქთან მოაღოლეებისას ორისა ცხვეს და შეინახეს.
ახალ-გაფრინილი ნისაიმოვნები ხალხი დიღიშაო.

მიხა და ლაღოც მხიარულად გაემართნენ თავიანთ ბინისაკენ და მოუთმნლად ელოდნენ მთავალ წყოს, რომ თვლით ენახათ შუა ქალაქში აფრილიებული წითელი დროშა.

და ნახეს კიდევ...
ნიკო ასლამაზაშვილი.

მ ა ნ ქ ა ნ ე ლ ა მ ო ს ა ვ ა ლ ი

აგრონომი ვ. სოფერიძე

ერთ-ერთ მიძღაერ ფაქტორს მოსავლიანობის აწევის საქმეში წარმოადგენს გაუმჯობესებულ სისოფლო-სამეურნეო მანქანა-იარაღებს გავრცელება და განსაკუთრებით მანქანა-იარაღების წესიერათ გამოყენება.

■ განსაკუთრებული ზომები მიღებული ხელისუფლების მიერ, რომ სოფლის მეურნეობის მექანიზაცია სწრაფათ განვითარდეს. მანქანა-იარაღების დამზადებისა და გავრცელების საქმეში დიდი მიღწევები გააკეთა.

თუ 1913 წ. მანქანების მიწოდებისათვის ყოფილ რუსეთის იმპერიაში იხარჯებოდა 112 მილიონი მანეთი, 1928 წ. მანქანების მიწოდებაზე დაიხარჯა 30 პროც. მეტი. მიმდინარე 28/29 წელს მანქანების გამოშვების და გავრცელების პროგრამა 1927/28 წელთან შედარებით გადიდებულია 36 პროც. მეტი და 1932/33 წლისათვის გეგმით გათვალისწინებულია მანქანების 4-ჯერ მეტი რაოდენობის გამოშვება, ვიდრე 27/28 წ. გარდა

რაოდენობით ზრდისა, მანქანა-იარაღები თვისობრივადაც უმჯობესდება. ფასი მანქანებზე უღრის ქომამდე, არსებული საპრეისკურანტო ფასებს.

ტრაქტორებს ამზადებს პუტილოვის

მანქანა-იარაღების გავრცელებას საქართველოში დიდი ყურადღება ექცევა. განსაკუთრებით დიდწინაშეწოდებაშია საქართველოს სოფლის მეურნეობის სწორი და შეუცდომელი მექანიზაციის გასატარებლად საცდელი სადღურის დაარსება.

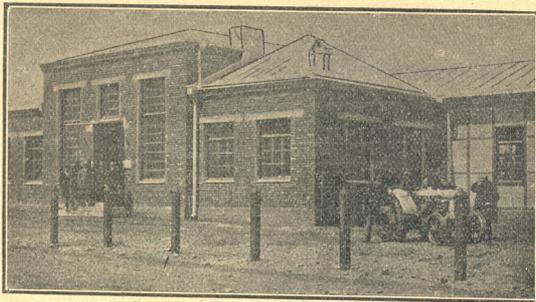
იმის ნათესაყოფად, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს მანქანა იარაღებს მოსავლიანობის აწევისა და შრომის რაციონალიზაციისათვის, მე მოვიყვან რამოდენიმე მაგალითს: კავებისა და ხის ფუთვნის ტექნიკის გაუმჯობე-

სებული გუნთებით, მოსავალი მოიმატებს 20 პროც. გარდა ამისა წვეის ძალაში ყოველ წლიურათ მივიღებთ დაზოგვს 20 პროც. მისც.

მოსავლიანობის მომატება შედგად მოსდევს განსაკუთრებით გაუმჯობესებულ იარაღებით მიწით უკეთ დაშუშავებას, რაც იწვევს ნიადაგის სტრუქტურის გაუმჯობესებას და ნაწილობრივ ხარვეზობის შემცირების გამო სარეველა ბალახების ძლიერ შემცირებას.

ხობრლის მოსავალი რკინის გუნთების შემოღებით დღეს არსებული ნათესობის სივრცეზე მოიმატებს 43.000 ცენტნერთი ანუ 258.000 ფუთით; ქერი—15.170 ცენტნერთი ანუ 91.000 ფ. სიმინდი

—97.860 ცენტნერთი ანუ 587.160 ფუთით. სულ კი მივიღებთ 156.030 ცენტნერ ანუ 407.160 ფუთ ჰემდემტ მოსავალს. ფარცხებით და მწკრივში სათესით დამუშავებული მიწა მოსავლიანობას აღიდიებს 20 პროც.

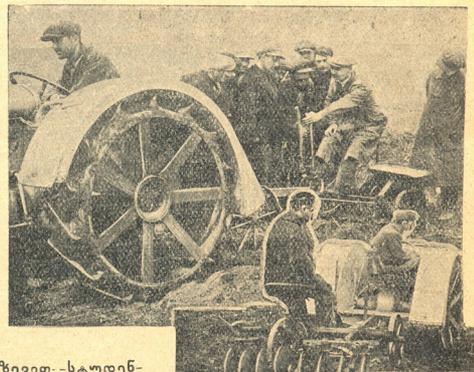

პროფ. ამირჯანიძის სახელობის მანქანა-იარაღების საცდელი სადღური. აქ სწარმოებს საქართველოსათვის შემოტანილი მანქანა-იარაღების გამოცდა.

საქართველოში მეორე წელია, რაც დიწყო მუშაობა პროფესორ ამირჯანიძის მეთაურობით, მანქანა-იარაღების საცდელმა სადღურმა. ამ სადღურის დაარსების წყალობით ამ მოკლე დროის განმავლობაში ჩვენს ქვეყანას აქვს დაუ-

ზევით—სახ. უნივერსიტეტის აგრ. ფაკულტეტის სტუდენტები სწავლობენ გუნთის წესიერად დაყენებას—ქვევით—სტუდენტები არკვევენ ხნულის სიღრმეს.

ზევით—სტუდენტებს უხსნიან თევშებიანი ფარცხის მნიშვნელობას და გამოყენების წესს.

ქვევით—თევშებიანი და კბილებიანი ფარცხის ერთდროულად გამოყენება ტრაქტორის საშუალებით.

ქარხანა, რომელიც 1928/29 წელში გამოუშვებს 3.000 ცალ ტრაქტორს. ახლო მომავალში დამთავრდება სტალინგრადის სატრაქტორო ქარხნის აშენება და განხრახულია კიდევ ტრაქტორის ახალი დიდი ქარხნის აგება ურალზე.

ფასებელი მიღწევები ნიადაგისა და რელიეფისათვის შესაფერი მანქანა-იარაღების შერჩევისა და გავრცელების საქმეში. ამჟამად სადღური აწარმოებს მანქანა-იარაღების საბოლოო მიკროდარაიონებას.

სარკვე მანქანაში ვიდარჩეული სათესელ მასალა მოსავალს უმატებს 10 პროც. რაც მარტო ხობრლის დასათეს სივრცეზე მოგვეცვს 135.000 ცენტ. ან 811.800 ფუთ ზედმეტ მოსავალს.

როგორც ამ ციფრიდან სჩანს, მოსავლიანობის აწვეისათვის გაუმჯობესებულ მანქანა-იარაღებს აქვს დიდი მნიშვნელობა. საქართველოში მანქანა-იარაღების გამოყენების მცოდნე პირები ძლიერ ნაკლებათ არიან, რისთვისაც განზრახულია მიმდინარე წელს და მომავალშიაც მოეწყოს მანქანებში მოკლევადიანი კურსები აგრონომი ული უცოდინარობის სალიკვიდაციოთ.

კურსების პროგრამაში განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა მანქანა-იარაღების მოხმარების უცოდინარობის სალიკვიდაციოს, კურსებზე გატარებული იქნება სოფლის მოსახლეობის აქტივი.

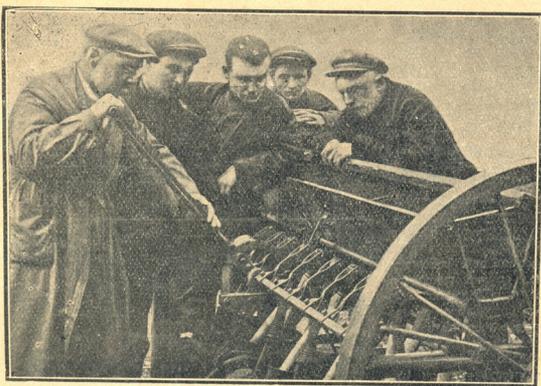
მიწადმოქმედების კომისარიატს განზრახული აქვს მოსავლიანობის გადიდების საქმიანობაში უშუალოთ ჩაებას რაც შეიძლება მეტი სოფლის მუშა. ამ მიზნით მოკლე ხანში მთელს საქართველოში შემოღებული იქნება აგრორწმუნებულების ინსტიტუტი.

პროფ. ამირჯეიბის კონსტრუქციის დაზგაზე სწარმოებს ძნის შესაკრავი ბაწრის გამძლეობის გამოცდა.

აგრორწმუნებულები იქნებიან უახლოესი პირები აგრონომებთან, რომელთა საშუალებით აგრონომები გაატარებენ ღონისძიებებს მოსავლიანობის გასა-

დიდებლად, აგრო-რწმუნებულთა ინსტიტუტის შემოღებით სოფლის მეურნეობას ემატება ახალი არზია აქტიური მომუშავეების მოსავლიანობის აწვეის საქმის ფაქტიური განხორციელებისათვის. აგრორწმუნებულები ამორჩეული იქნე-

სტუდენტებს უხსნიან თევშებანი სათესი მანქანის მოხმარების წესებს.

ბიან ლაობ და საშუალო გლეხების წრიდან; არჩეული იქნებიან ისეთი პირები, რომელნიც ცნობილი არიან, როგორც აქტიური სასოფლოებრივი მოღვაწენი, სოფლის მეურნეობი კარგათ მცოდნენი, აქეთ ავტორიტეტი და ნდობა, აქეთ მიღწევები ამა თუ იმ სასოფლო-სამეურნეო კულტურის მოსავლიანობის გადიდების დარგში, აქტიურ მონაწილეობას იღებენ სოფლის მეურნეობის განვითარებისა და მოსავლიანობის გადიდების საქმეში. სასურველია ყოველ 100 კომლზე მოდიოდეს ერთი აგრორწმუნებული.

კოლექტივებში აგრორწმუნებულის მოვალეობას შეასრულებს კოლექტივის გამგეობის თავმჯდომარე. აგრორწმუნებულები თანდათანობით გატარებული იქნებიან მოკლევადიან კურსებზე.

აგრორწმუნებულები იმუშავენ ადგილობრივ აგრონომის ხელმძღვანელობით და დაეხმარებიან საბჭოთა ხელისუფლებას აგრო-ღონისძიებათა გატარებაში. პარალელურად აგრორწმუნებულების ინსტიტუტის შემოღებით განზრახულია გატარდეს საეკლდებულო დადგენილება აგრომინიმუმის შემოღებაზე. აგრომინიმუმში შევა ისეთი ღონისძიებანი, რომელნიც ადვილია გასატარებელია გლეხობის მიერ და რომელთა გატარებით შესაძლებელი იქნება მოსავლიანობის უტყუარი გადიდება.

აგრო. ვ. ხოფერია.

ჩვენს სოფელში ხშირად საუბრობენ ამის შესახებ: პატარა ბავშვი ფეხშიშველა გოჭებს დასდევდი, დილაზე აღერ დავაფრენდი ცვრიან ბალახებს და მხარბრედა სოყმაწვილის ასეთი ბედი.

რამოხდა შემდეგ კარგად არ მახსენს, მაშინ ჩემი ვინ წაიყვანა ციმბირისაკენ გულმოფლეთილი, მას სულ უბრალოდ უთავახეს ეს განაჩენი, რადგან ის იყო მშრომელი და თანაც კეთილი.

მე მახსენს მხოლოდ დამძიმებულს ჯაჭვების რაღოლი წელში მობრლი ტუსალები ჩიბუხს ბერავდა, და ხის წვეროდან დაეჩინებუ თამბაქოს ბოლი, რამაც ღრუბლები განთიადზე შეაფერადა.

ეს მოხდა მაშინ გაზაფხულზე, მზის ამოსვლამდე სანამ მინდვრებში ყვავილები ფრთებს გადამშლიდა. მამასთან ერთად წაიყვანეს კაცი ასამდე და ძალის ყფა, სევდიანი, უფრო გახშირდა.

ასე გათავდა ყველაფერი მამის შესახებ. მას შემდეგ მისი არ მინახავს ჩიბუხის ბოლიც, მხოლოდ ეს მახსენს სისხლიანი მიჭქონდა სახე და თვალებიდან ვარდებოდა ცრემლების ბოლი.

ახლა ჩვენ სოფლად ყველაფერში სიზალეს გმედვე გლეხის ცხოვრება წისკილივით შემოტრიალდა და ვით ქალაქში ისე სოფელს სხვა მზემ დახედა დიდ ოქტომბერმა ჩვენი ყოფაც გააღიდა.

ჩვენ გაავაშენეთ ვენახის და ჩაის კულტურა სადაც ჩხაოდენ უდარდელად უწინ ტურები და კოლექტივმა ერთსულოვნად დადასტურა, რომ გაავაძვეთ კულაკი და სხვა მაცდურები.

ეს ყველაფერი მე მგონია ჩვენც გავგეგმა არავის უყვარს ვაჭარი და კაცი მცარცველი რომლებიც მხოლოდ ნაბიჯებზე იყნ გვედებ: როგორც ფოთლები ჰადაროდან ჩამოხაყენი.

ვხედავ გულიდან ისე მოდის დღეს სიხარული როგორც სხივები განთიადზე მთების წვეროდან ეხლა ჩვენს გულში აღარ არის რომე ფარული, და ჩვენ ვეღირსეთ რასაც ბვერი არ მოელოდა.

სოფელში ეხლა ყველაფერში სიზალეს ვხედავ: გლეხის ცხოვრება წისკილივით შემოტრიალდა და ჩვენს ქობში სხვანაირად გემ ჩამოხედა დიდ ოქტომბერმა ჩვენი ყოფაც გააღიდა.

ი. ლისაფილი.

ფოტო-აკაკიბით მთაში და გარკათ

ფ. ფურცხვანიძე

ტენიკუშში სწავლის დროს სწორად და მემორიალად სოფელ დიდ მანძილზე ფეხით მოგზაურობის აზრი და თავიდან არ შერბობოდა. მანძილზე სხვა, თუ რამეხანა პირადი იყო სხვა ტურისტების ნაამობი, მანძილზე სხვა, შექმნილი თუ არა ნამდვილად ადამიანს ფეხით რამდენიმე თვეებით სიარული და რამდენიმე წელს გრძელდებოდა ამ მოგზაურობის დროს.

დანიტრესტულში შევიარე გართ. კომისია რიგითი რესტრუქტურის საექსპერტო - ტურისტულ ბიუროში. ჩემი აზრი გაეცანა ბიუროს. სინარული შემდგომ, გამიზადეს მოწყობა, მარშ-რუტები, მომგეს სხვადასხვა რჩევა-დარჩევა და 1928 წ. ივნისის პირველ რიცხვებში დავტოვე თბილისი.

ხევსური სოფ. ბლოდან

მივდივარ ფეხით, მინაქესთან ფოტო-აკაკიბით, მანძილზე სხვა ტურისტების ნაამობი, მანძილზე სხვა, შექმნილი თუ არა ნამდვილად ადამიანს ფეხით რამდენიმე თვეებით სიარული და რამდენიმე წელს გრძელდებოდა ამ მოგზაურობის დროს.

სი მხიარული ურთიერთობა ისედაც ძალზე მგვირავს მინაქეს არღვის.

ისევ მივდივარ კასპარის ხეობით. არ თავდება კლდეების მწკრივი და რაც წინ მივდივარ უფრო ლამაზდება ხეობა. აგერ არღვის მწკრივით და ცვილი და უფრო მეტი ძალა და მხიარული შესძინა ისედაც მგვირავს და კვიდან ქაჯე გადამწყვეტად არღვის. დაუსვენებლად მივდივარ ქ. ალაგორში. უფროდ სწყდება კალაოტი. კლდეებიც ჰქრება და გაშლილი, ფართო კალაოტში მიიზღაზნება არღვის დამწყვეტებალ და დინჯად, თითქოს დიალია ადენი ბრძოლით და იხვეწება, საღვლა მისი სიღამაზე, კასპარის ხეობაში რომ ყვირის და ჰგულის ნაბრტის უწყვეტად კლდეების!

სოფ. არღვი-არხონჯას გავლით ჩავდივარ ქ. კაჯე-ვში. კაჯევი ლამაზ ქალაქად მჩვენა, მთლად მწვენი ბაღებშია მოქცეული.

კაჯევიდან დავადექი საქ. სამხედრო გზას. ლამაზი საქ. სამხედრო გზა, ვიწრო დარიალის და გუდამაყარის ხეობით. სიღამაზით ჰპირატესობა ისეთი სამხედრო გზას ეგუთნის. განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ ისეთი სამხედრო გზა ძლიერ გაფუჭებულია. სამაგვიროდ კასპარის ხეობა უფრო ცოცხალია, უფრო მჭკვარეა და ლამაზი თავისი კლდეანი ხეობით და მჭუხარე ჩანჩქერებით.

ჩამოვდივარ ყაზბეგში.

თოვლით დაფარული მთები უფრო ლამაზად გადმოწყურებს სოფ. ყაზბეგში.

სხვა ექსპერსანტებთან ერთად ავედი მთებში. ჩემი გამცილებელი წინ მივდივარ, რიგის წვეტიანი ჯოხებით ძლიერ მივიცივით ვიწრო ყინულგან ბოლიკებზე. ამინდი ხელს არ გვიწყობს, გავეყვით შევ ღორბლებში და ციკინათულებით გვეხვევა ელქტრო-ნაპერწყლები. დავბრუნდი ისევ ყაზბეგში.

დილის 5 საათზე დავადექი სნოს ხეობას. ჩავიდი ორ საათზე ხევსურეთის პირველ სოფ.

კარკინში. ერთ გზოში დავინახე გულხედი (მოხვევები), რომელიც ზოგნი ქვეზე ჩამოსხვაროვნი, ზოგე პირდაპირ მიწაზე იჯდა და მუსათობდნენ.

მისულისთანავე მომესალმენ და გაიბა ჩენს შორის საუბარი. უთხარი მათ, თუ რისთვის მოვსულვარ მათთან და საით მივდივარ. ძლიერ გაეხარა მათი ჩემი მოგზაურობა, მაგრამ ხესუროთში გადავუღას არ მიიჩვენა. თუმცა ეს სოფელი ხევსურეთის გზაზეა, მაგრამ აქ მომეგებები სტეპოვანი, რომელიც თავითან თავს ხესურეთზე მთლა აყენებენ და მე მეუბნებიან:

— რაი გინდ ხესურეთშია, ხესურეთი გონჯა ხალხია, ცოლა ხარ.

ამ დროს მისმა ცნებების თქარა-თქური.

— აგერა მთლიან ისინი.— და ყველა მიკით გაიხედეს, საიდანაც ცუნების ფეხის ხმა მოის-

ხევსურეთი.—ჯიჯინის მთები.

ცხოვრობენ ბერძენები, თათრები და სომხები, ეწვიან მიწის მუშაობას და შესაქონდობას. ტყეები სოფლებით არ არის.

ბლომან მოიპოვება სიძველეთა ნაშთები. ვალკიდან გადავდივარ ახალქალაქში, იქიდან ახალციხეში, ახალციხიდან უფროს ქ. ახალქალაქში, ახალქალაქიდან კი ზეკარის უფლებების გადავლით ჩავდივარ ქუთაისში.

ფეხით სიარული უკვე ძლიერ მივიწყე, ფეხები აღარ მტკიან, დღეში 60-70 კილომეტრს თავისუფლად ვავდივარ, ერთი ღამის დასვენება სოფლიად მაკმაყოფილებს და მეორე დღე სივით თამაზდ ვაგრძელებ გზას.

ქუთაისიდან რიგის გზით ჩავდივარ სად. შორამამდე, აქედან კი სოფ. ტყემლოვანა - სვირის გავლით კი-ქ. კიათურაში. კიათურიდან მივდივარ რაქისკაზე. გავიარე ს. ჯრუჭი და ჩქვერი და ჩავედი ონიში.

გზა და გზა აღმასკომები შემოღობისდაგვარად მხმარებთან, რითაც დიდათ კმაყოფილი ვარ. უკვე ორი თვე გავიდა, რაც ფეხით მივდივარ. ორი თვეა მას შემდეგ, რაც ახალქალაქში თბილისი დავტოვე. გზა ყოველ დღე მაქვს გასავლელი მივდივარ წინ. საინტერესოა იმ ხალხის ნახვა, რომელიც კულტურას მოწყვეტული არიან და უფადოდ აღ ქალაქს გარეშე სტეპოვრობენ მთებში.

გადავედი კურორტ შოში. შოვი ახალი აგარაკია, ლამაზი და ბუნებით საქართველოს ყველა აგარაკებზე უფრო დაჯილდოებული. ყოველ ფეხის გადადგმაზე აქ შეხედებით სხვადასხვა გეარ მიგრატორ წყლებს.

მივდივარ წინ, მაშისობისკენ. შოვეს გაესკილილი თუ არა, ლამაზი ბუნება გაკატა და მალე მაშისობის შიშველი მთის გადასავალზე მოვამეცი.

დავტოვე რაჭა. აქეთა შარე უკვე ისეთია, გამონდნენ თოვლიანი მთები სამხ. ისეთისა.

გადავიარე პატარ-პატარა სოფლები და ჩავდივარ ს. ზარამაგში. ზარამაგიდან ისევ წინ შევდივარ მყვარალა კასპარის ხეობაში. თავს დამცქერის ზარამაგარი ელფური კლდეები, რომლებიდანაც მოსჩქენენ წყალგარდნილები და მი-

აკაკივი.—ლენინის ძეგლი თეატრის შენობის წინ

- სად მიწვალი მძობილია?
- სტეფანწმინდაში, ტყვა მიგვატ გასაყიდ-
ლადა.
- მერე მთაში ფული რათ გინდა?
- არ გვირადბოდის, რით გვირადდეს.
- გადასახალი გვერთ, ღე წელ შეთან მტ ვარ
სტეფანწმინდას არც მივლ.
- რაიმ არ გივლას სტეფანწმინდაში?
- რაი მიწის. მთაში სჯვან იალალისა,
არა გვებლის რა.

აი, თურმე საქმე რაში ყოფილა. სასოფლო
საშენებლო გადასახალი ამით ქალაქთანაც აკავ-
შირებს, ფულს ცნობიან და ქალაქის ცხოვერ-
ბას ხედავდა და ხელა-ხელა ამ კავშირგაბმულო-
ბით ისინიც მოიანთობებინ, ისინიც ვახდებთან
კულტურულინი.

— კარგი. ფარ ხმალს რათ ატარებთ? განა
შენს ფარს ტყვია არ გასტკირი?

— ამ სიტყვების გაგონებზე ახალ-
გახრდა ხეგსურმა მშელი თავისი
სახის ამაყი გამომეტყველებით შე-
მომხედა და მიიბრა:

— ვეჯავდ ფარ ხმალ ბრძო-
ლად სჭირდების. ვე წორ იარა-
ლით გასწორდების, უიარაღოსა
არა სჭირდეს, ისერის—დიაც იქნე-
ბის, გვარ გაუსწორდების მაშა
სიტყვა დაამთვრა თუ არა,
მეტრ აღარ დაიკადეს, ყველანი
მარდათ მოახტენ თავიანთ ცხენებს
და მალე თვალს მიგვარჩენ.
ღამე მოხვედებთან დავერი.
დილით აღმე გაუდმეტი გზას
ხეგსურეთისაკენ.

მიგვები ვიწრო ბილიც, მიგ-
დივარ მალლა და მალლა, ღამაში
ნოს ხეობა რჩება უკან, გზაში
შეგვლიბა ხეგსურები ცნებები, მი-
ღიან ყაზხვეში. ვიღებ მათ სურა-
თებს სხვადასხვა მდგომარეობაში
და მიგვივარა წინ.

ჩაველი სოფელი ჯუთათში.
დაბინავდი აქ ერთ გულხებან

(სოფ. საბოს წვერი), რომელთანაც ძლიერ ბეგ-
ერი ვიწასივედ ხეგსურების შესახებ.
ამ სოფელში მთიელთა კულტურული საზო-
გადობის უჯრედიც ყოფილა, რომელიც ჯერ-
ჯერობით აერთიანებს ოცამდე კაცს და ქალს.
გულხებან ძლიერ დაინტერესებული არიან სწავ-
ლით. უჯრედს მისდის უფასოდ გახეთი ახალი
სოფელი, რომელსაც ისინი გულდასმით კითხ-
ვლობენ. უჯრედის მდივანი რამდენადაც შეუძ-
ლია უხსნის გულხებან სხვადასხვა გაუოკვეველ
საკითხებს. მალე სოფ. ჯუთათში გაიხსნება სკოლა.
გულხებან დიდს აღფრთოვანებით ელიან სკოლის
აშენებას.

მიგვივარა წინ. გადავიარე ბლოს გადასავა-
ლი და ჩაველი სოფელი ბლოში. დაბინავდი ერთ
ხეგსურთან—ბერდიასთან.

ბერდია ცხოვრობს ისე, როგორც საერთოდ
ხეგსურები. დაბალი ბანაინი სახლი, მიწა
ფეხვიერი მთის კეპით მოტკეპნილია. მიწა
მინელა, სინათლე ჩაბოდის მხოლოდ ერთო-
რბაჯი მიწისა. ყურეში გაკეთებულია სისკე-
ბისაგან შემდგარი „ოფელი“, მალა მუღავე
ბლოსა და მეკარტლიმ მყოფი ბოძები ელვერ
ცეცხლის მუხზე. ყიდლოვ ჰკიდა სხვადასხვა
სათამარო იარაღები: ჯაჭვის პერანგები, ჯაჭვის
ხელთათმისები, ფარები, შუბები, კავიანი თოფე-
ბი და სხვ.

მიწავედ ყარა: პურის სახელი დიდი ხის ცი-
ბი, საღონისი სინები, დღერანი ხის ღამ-
ბაძები ერბოსათვის საქლამხე ტყავები, თასები,
დიდრონი შუბები და ცხერის რქები არაკი-
სიანის.

სალამთა. ბერდიას სტუმრები იწვიენ.
ცხედღათი ცეცხლთან და შეგვიცვითი შეკამანდს,
არაყი დიდი გულით უდგას გვერდით ბერდიას
და გულუხვად აყვებს ჯიჯებს. ხეგსურები თა-
სნიც ავამენ გადამდინარ ერბოს და ხშირ-ხში-
რად ავამენებენ ზედ არაყ ხანისიანს, როდეს-
საც გაკითხილი ტუჩებით ჯიჯებს დაიოსკვნიან,
სასწრაზით გააყვებენ, თავიანთ ხელით მოიან-
ლოვებენ ტუჩებზე და მტკყვანა:

— მასმდე სტუმარი, ბერდიას ოჯახ სა-
კეთილ მყოფელი.

მეც აშუბრავთვასა“ არ ვაყენებ მათ და
გადავიკრავ ხოლმე მოწოდებულ არაყს.

აკაკავი.—აუზი პროლეტარულ პარკში.

ვემუსიანები. ბეგერი, ბეგერი რამ ახალი და
საინტერესო გავიგე მათ ცხოვრობიდან, ბეგერიც
მათ უამებ მათთვის საოცენი „ქალაქის“ შე-
სახებ და ღამის 11 საათზე მიგსწვევა— მოსწვევით
მიწავედ დაყრილ თიგაში, მასპინძელმა უხვად
მიგვიტანა ცხერის ტყავები, დავიხურე და თი-
ლით ვიძინე დილამდე, დილით ისევ წინ. მიგზე-
ტრიალებ მარტოდ მარტო ხეგსურების კლდე
ღრეებში. მილა ვეგდობი—რა ინტერესო ყოფილა
ტურისტულ მოგზაურობაში, როდესაც დაღლილი
რომელიმე სოფელს მივალწვევ, გულხებანთ ვიმუ-
სიანები, მათ ყოფა-ცხოვრებას შევითვისებ და
დილით ისევ ცოცხალი ძალით მიგვივარ, არ
მყავს მოსახელი ცნები, რომ მისი საკვებისათ-
ვის ვიხრუნო, არ გამომადგება თუნდაც მკონდეს
ავტო ან ველოსიპედი. ჩემი ფეხები უფრო მეტ-
სახერხებიან, უკვე დაღალას ალარა გრანობედა.
თავისუფლად მიგვივარ. ხან გზაც დამგებნე-
ვა.

აი, დიდხანს ვყოვლობ, ვეგებ კაცს, რომ მას-
კვლავ გზა. ცდილობ დანიშნულ ადგილას და-
დამგებნე მივაწვია, მაგრამ ხშირია შემთხვევა,
როდესაც გართვ ერჩები მთაში მარტო ამ ღა-
მას ტყეში, სადაც მარტოდ შიშარებს ნაინად
მეჩვენება მღვლების ყფული, შორიდან რომ ის-
მის.

მაგრამ, როდესაც ამ გაკირვებას გადავიტან
და რომელიმე სოფელში შევალ, დავიციებენ

გულხების სახელი და გაავაბამ ტკიბილ მუსიკას
სუფთა ჰაერით და ღამაში ბუნება ისევე გაგვიჩვენ-
წულებს გაწევილი გაკირვება და თოქმისათვის
თი არც მომხდაროყოს, მიგვივარა წინ.

ხეგსურების ყველა საღებობის დაწერილ-
ობით აღწერა ძლიერ შორს წავეყვანს, სჯვან
გადავიდეთ უკანასკნელ სოფელში. ეს სოფელია
არდოტი. აი, აქ თავდება ხეგსურები და აწუ-
ნის გადასავლით უხვად გადავიდეთ მთათუშეთში.
არდოტში დღებინავდები ოჯახში. ჩემს მასპინძელს
გავეცანი ჩემი განსრავა: რომ მე მინდა ამ სოფ-
ლიდან აწუნილი გადასავლით გადავიდეთ თუშეთ-
ში, სახელდობო სოფ. ჯრბითიანი.

ეს რომ გავიგო ჩემს მასპინძელმა, თავი გა-
დასავდა და მიიბრა:

— აწუნირა შენა გინდ ვახდებდე? დიდ ხანი
არს მასზე არაყის ფული. შენა იქ რაი გინდის?

— არა, მე მინდა რომ თუ-
შეთში გავიარო და მაინტერესებს
აწუნილი გავლა.

— ვე გულად ვარბია გეტ-
ყობს უფრო ხარ. იმეო ხარ, უქანი
მათ ვეჯავცობასა. ვიფიქრათ ვნახ,
ვეცდები ათ დაყოფნებ. საშიშ კი
არის: ქისტებ დარბიათა დაგოთვებენ.

— ოგოო?—კითხე მე.

— ქისტებ დაგოთვნიან, ბეგერ
ხეგსურ მოუცვლის მათა. არ ის-
ყვებიან, უხვად ხალხია.

ამხ კი შემათიქრა, მაგრამ
წინდ გახრახვას არ ველოვობ, მა-
ნად ვადავიდეთ აწუნიანზე. სალომ
დრო იყო, როდესაც ჩემი მასპინ-
ძელი დაბრუნდა და მომიტანა
ასეთი ამბავი: 5 კერის მასწავლე
სამ სოფელიდან არის პატარა სო-
ფელი ანდაჭი, იქ მას ყვეს ნაიესა-
ლები, ახალგაზრდა ყმაწვილები,
რომლებიც არ დაიხარებენ და
გადამაცილებენ აწუნიანზე.

მივთვ დღეს უკვე ჩემი არდოტელი მასპინ-
ძლის ნათესავების სახელი ვარ. მახურამ და
ბერდიამ კარგად მიმოიღეს, გაიგეს რა ჩემი სურვი-
ლი, იმთავად დამიწავლეს მთაზე გადასვლა, მა-
გრამ რაკი არ დღეო მინებენ, შემპირდნენ, რომ
ხელ დლით ან დღეო მიმოყვანდნენ აწუნიანზე.
იქით კი გავეყვებოდი მდინარის პირს და ჩავე-
ლიდეთ ჯობითოში. ჩემე კი თქ არ. ცყოფილოვართ
და ვერც წამოვალთო—დაუსმატეს.

დალაშა.

ბეგერი ვემუსიანე ჩემს მასპინძელს და რო-
დესაც მოგვეწვინა მუსიკით, ვავდიდთ მივთვ
ოთახში დასაწოლად მალა ფიკარე. შახურამ
თივა ბლომად დაყარა, 4 ცალი ცხერის ტყა-
ვიც იქვე დამიღევა დასახურავათ.

დილით, ბერდიამ და შახურამ თოფები
გასტყენს, თან დიდი ძეგლისძეგლი მამაბაის ნა-
ქირი ცალთვალა ბინივლი წამოიღეს და გაუ-
დგეთი გზას აწუნიანისკენ.

(დასასრული იქნება)

მ. ფურცხვანიძე.

აწუნთას გადასავალი (ხეგსურეთიდან თუშეთში).

საქართველოს მუზეუმის კოლექციები

ხევსურული კოსტიუმი

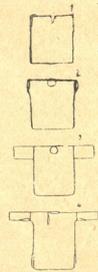
8. ჩიტაია

ცნობილია, რომ განსაკუთრებული გეოგრაფიული მდებარეობის გამო ხევსურეთში მრავალი არქეოლოგიურ-ეთნოგრაფიული ღირებულების ნაშთია შემონახული. საღ კლდეებსა და ღორღიან ხევებში მცხოვრებ ერთ მუტუა ხალხს დასული აქვს მეცნიერული კვლევისათვის უდიდესი მნიშვნელობის ფაქტები, რომლებიც ჩვენ თვალწინ აღინიშნული კულტურული ისტორიის მნიშვნელოვან ფურცლებს წარმოადგენს. ამ ფაქტებში უაღრესად ღირებულა ხევსურული კოსტიუმი (საქ. მუზეუმში ხევსურული კოსტიუმი

ლუბას. თარგების შემწეობით ადვილად ხერხდება ტანისცემლის ამა თუ იმ ტიპის წარმოშობის გარკვევა და შედარების გზით მსგავსება-განსხვავების დადგენა ტანისცემლების სხვა ტიპებთან. ამ მხრივ ხევსურული კოსტიუმი თავისი უძველესი თარგის ძვირფას მასალას წარმოადგენს.

სამწუხაროდ, ჩვენ აქ ვერ შეგჩერდებით ხევსურული კოსტიუმის შემადგენელი ელემენტების თითოეულ თარგზე. საინტერესოა მხოლოდ ხევსურულ პერანგის თარგს შევხებით.

ამგვარივე პერანგი „კალსირის“ სახელით აღწერილი აქვს პეოროდოტეს, (მე-V საუკ. ქ. წ. ისტორიკოსს). საზოგადოდ უნდა ითქვას, რომ ხევსურული პერანგის ტიპი მრავალი ნიშნების მიხედვით უძველეს ხანაში წინა-აზიის ხალხთა საერთო სახელი ტანისცემელი უნდა ყოფილიყო.

ხევსურული პერანგის პირველ საუკუნეში ქ. შ. ხევსურები თავიანთი წინააზიურ-სამხრეთული პერანგით ჯერ კიდევ არ ყოფილან მთებში შეიზნული.

ხევსურულ პერანგის შესახებ თქმულს თუ დავძენთ სტრაბონის ერთ ცნობას, სახელდობრ, რომ იბერიის (აღმოსავლეთი საქართველოს) მთიელები ჩაკეულობით სცივთებს (ჩრდილოეთ მცხოვრებთ), ხოლო იბერიის ბარელები მიდიელებს (სამხრეთის მცხოვრებთ) მიემგავებოდნენ, — შეიძლება ვიფიქროთ, რომ სტრაბონის დროს (სტრაბონი მოღვაწეობდა პირველ საუკუნეში ქ. შ.) ხევსურები თავიანთი წინააზიურ-სამხრეთული პერანგით ჯერ კიდევ არ ყოფილან მთებში შეიზნული.

ხევსურული პერანგი მნიშვნელოვანია არა მარტო თავისი თარგით. იგი, როგორც ხევსურული კოსტიუმის სხვა ელემენტებიც, საყურადღებოა თავისი ორნამენტებით. ორნამენტების სახეები მრავალგვარია: „პებელა“, „მწერა“, „თავმოკრილი“, „აკუმურა“, „ოთხკუთხაი“ (ჯვარი) და სხვა. ეს ორნამენტებიც უმეტესად წინა-აზიის ხალხთა აღნიშნული კოსტიუმის ორნამენტებთანაა დაკავშირებული.

სირიელებს ხარკი მაიაჭე ფარონისათვის (1500 წ. ქ. წ.).

ჯგერის ორნამენტი, რომელსაც ხევსურები „ოთხკუთხაის“ და „ხატს“ ეძახიან ხევსურული პერანგის ტიპის ხალათზე გვხვდება მე-XV საუკუნეში ქ. წ. ჩრდილოეთ სირიაში. უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთ მკვლევარს, რომელთაც გათვალისწინებული არ ჰქონდათ ჯგერის ორნამენტის წარმოშობის ხანა—ჯგერი როგორც სიმბოლო და ორნამენტი ქრის-

ხევსური კოსტიუმი

ხევსური პერანგი

ტიუმი სრამდენიმე კომპლექტი მოიპოვება). ხევსურული კოსტიუმი სავსებით თავისებურია და ორიგინალური ნიშნულია. არც ერთ კავკასიის ხალხს მსგავსი ტანისცემელი არ მოეპოვება.

ხევსური მამაკაცის კოსტიუმი შეადგენს: „პერანგი“, „ჩოხა“, „შარვალი“

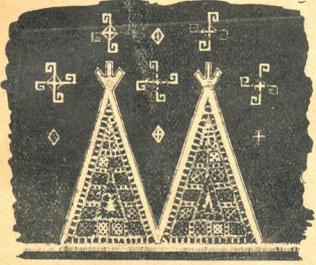
ჰქონდა სახელო და იგი მთლიანი ქსოვილის ნაქრისგან „იკერებოდა“. დროთა ვითარებაში ეს პრიმიტიული ფორმა თანდათან განვითარდა, მის ახალი ნაწილები შეემატა და ხევსურული პერანგის სახე მიიღო (იხ. აქვე ხევსურული პერანგის თარგის წარმოშობის სქემა). ამ თარგის „პერანგი“ მტად გავრცელებული იყო წინა-აზიის ხალხებში. მას ატარებდნენ ხალდეელები, ხეთის ქვეყნის ხალხები (იხ. „დროშა“ №16 5 და 6), ასურელები, ბაბილონელები და აგრეთვე ეგვიპტელებიც. ჩვენ დროდღე მოღწეულია მრავალი ისტორიული ძეგლი, რომელიც ამ ფაქტს ადასტურებს. სხვათაშორის ამ ტიპის პერანგი არქეოლოგიურ-გათხრებშიც არის აღმოჩენილი. ერთ-ერთი ასეთი განთხარა მასალა ეგუთენის მე-XIV საუკუნეს ქ. წ.

(ხევსურულად ის სახელი ეწოდება, რასაც ჩვენ პერანგის ამხანაგ ვეძახით), თავისებური შალის „ქუდი“, „ბაჰიკი“, რომელზედაც „საწვივია“ შემოჭირებული, „წინა“ და „ჯღანი“. გაუგებრობის ასაკივლდება უნდა ითქვას, რომ ხევსურული „პერანგი“ ისევე როგორც პერანგის ამხანაგი როდია ჩვენებრივი თეთრული. საზოგადოდ ხევსური თეთრულს არ ხმარობს. ამიტომ იქ „პერანგი“ პერანგისა და ხალათიც. იშვიათად შეიძლება მოხდეს, რომ ხევსურმა თეთრული შეიკეროს; ასეთ შემთხვევაში თეთრულს ჩიოთისას იყვარავენ და „სარბილის“ ეძახიან.

საზოგადოდ კოსტიუმის არსებით მხარეს მისი თარგები წარმოადგენს. თარგი იძლევა კოსტიუმის აგებულების, მისი შემადგენელი ნაწილების ვაგების საშუა-

ტიანობაზე ვაკილებით აღრინდელი მოვ-
ლენაა, — ხევსურული ოთხკუთხა ჯვრის
ორნამენტს, შეცდომით, ჯვაროსნობის
ებოქას უკავშირებდნენ.

დასასრულ, მკითხველის ყურადღება
ხევსურული პერანგის ერთ დეტალზე
გვინდა შევაჩეროთ. ეს დეტალი პერან-
გის გულთან მარცხნით მიკერებული
მიხეებით შემკული «ჯიბა», რომელიც
თუმც «ჯიბას» სახელს ატარებს, მაგრამ
ჯიბის დანიშნულებას სრულიადაც არ

ხევსურული ორნამენტის ნიმუშები

ასრულებს. ვეჯკაცს რამდენად მეტი
ასეთი ჯიბა აქვს „პერანგის“ გულზე,
იმდენად იგი უფრო მოწონებულია.
«ჯიბა» ხევსური ქალის საჩუქარი და ნი-
შანია თავის მამაკაც სწოლოფრისადმი
მიძღვნილი. სწოლოფრთა ხევსურეთში
კოლქმრობის გარეშე ქალისა და ვაჟის
მეგობრობის ინსტიტუტია. «ჯიბა» ამ
მეგობრობის სიმბოლოა.

აგრეთვე მნიშვნელოვანია ხევსურული
კოსტიუმის ჯღანიც იგი „კალაპოტი“
(თარგით) ხარის ტყავისგანაა გამოჭრი-
ლი. მისი ძირი თასითაა მოწყობილი.
ამგვარ მოწყას ხევსურები „პანდესა“
უწოდ ბენ. ჯღანს ძირში ბალახი უყე-

ჯღანი. — პირი და ძირი

ნია ნოტიოსაგან ფეხის დასაცავად, გვერ-
დღემში შევლულადა ჩაჭრილი. ასეთი ქოი-
ლის ჯღანს ხევსურები „ლეკოლად ჩა-
ქრილს“ ეძახიან, რაც იმას მოწმობს,
რომ ჯღანის ეს ტიპი ხევსურებს მეზო-
ბელ ლეკებიდან უნდა ჰქონდეთ ნასეს-
ხები.

ხემათქმულის მიხედვით მკითხველისა-
თვის აშკარა უნდა იყოს, თუ რამდენად
მნიშვნელოვანი და ღირებულია ხევსუ-
რული კოსტიუმი კულტურის ისტორიის
სამეცნიერო კვლევა-ძიებისათვის. ამას
ხევსურული კოსტიუმის ორი-სამი ელე-
მენტის განიხილავს კახაყოსე.

გ. ჩიბანი

მარცხნივ — ამუშავებული ღუმელი. — მარჯვნივ — მეორე ღუმელი, რომლის აგება ის პოც. დამთავრებულია.

20 აპრილს ამუშავდა ქერჩის ლითონის ქარ-
ნის პირველი ღუმელი.

ქერჩის ქარხანა არის პირველი ახალი საბ-
ჭოთა ქარხანა შავი ლითონის მრეწველობის
დარგში. იგი წარმოადგენს არა მარტო შემდგომ
ნაბიჯს უცხოეთზე დამოკიდებულებისგან მთლიან-
ად განთავისუფლების გზაზე, არამედ აგრეთვე
მშობაფრ იარაღს ქერჩის ნახევარკრემულზე მცხოვე-
რებ ჩამთარჩელი მოსახლეობის — თათრების ჩა-
სამშობელ მოწვევობაში.

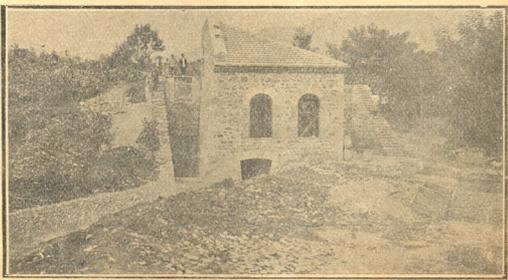
ქერჩის აგების დროს მუშაობა სწარმოებ-
და რაციონალიზაციისა და მექანიზაციის კანონ-
ების დაცვით. აგებული და დასამთავრებელი
ღუმელები შენდებოდა ამერიკული ტექნიკის უკა-
ნასენელი სიტყვის მიხედვით. ამიტომ არის, რომ
ამ ქარხნის პროდუქცია ვაკელებით იათო იქნე-
ბა, ვიდრე საბჭოთა კავშირის სხვა მსგავსი ქარ-

ხნების პროდუქცია წლის შემდეგ (ხუთწლიანი
გეგმით გათვალისწინებულია სამრეწველო პრო-
დუქციის ფასების საგრძნობათ დაკლება).

ამუშავებული ღუმელი დღღამეში მოავადეცეს
250 ტონა თუჯს, მეორე ღუმელი 85 პროცენ-
ტით დამთავრებულია და ამუშავების შემდეგ
მოავადეცეს 275 ტონა თუჯს დღღამეში. მესამე —
შენდება. მისი პროდუქცია იქნება — 375 ტონა დღღ-
ამეში. ქერჩის ქარხანა არის არა მარტო ლი-
თონის ქარხანა. იგი მოავადეცეს აგრეთვე მინერა-
ლურ სასუქს, რომელსაც ასე საჭიროებს ჩვენი
სასოფლო მეურნეობა. ეს სასუქი — ტომას-შლა-
კი, რომელიც თუჯის დამუშავების დროს წარ-
მოიშობა, როგორც დამატებითი პროდუქტი.

ხუთი წლის შემდეგ ქერჩის ქარხანა საბჭო-
თა კავშირის მისიემს ყოველწლიურად 600.000
ტონა თუჯსა და 250.000 ტონა ტომას-შლაკს.

ბალდათის
პიღრო-ელ-
სადგური
(ქუთ. მაზრა)

სახანძრო კომისიის ალმასრული

(თბილისის ცენტრალური სახანძრო მუშაკთა)

ა. ჩამოსული

ცეცხლი ერთ-ერთი უსაშინელესი სტიქიაა ადამიანისათვის და თვით ტელეფონისტ-კალიც კი, ეს განსაზღვრება აუღელვებლობისა და სიღრმისა, ისწრაფვის შესწევტის ყოველგვარი სასუბარი და შევადრთობს სახანძრო ნაწილთან.

პატარა ოთახში ავტო-მანქანების გვერდით მოედო დღეღამე მორიგეობს ტელეფონისტო.

მორიგე ტელეფონისტის ელექტრონული ხანაღს ეწოში იმეორებს უსარმაზარი რი

როგორც კი მოსმენს, თუ სად განადა ცეცხლი, იგი სასწრაფოდ იძლევა ელექტრონის სიგნალს. ამ სიგნალს მანქანები მისი ემეორებს.

მოხაკეცე კიბე შეხადლებლად ხდის მესუთე სარ-თულზე ახვალს, გაზის ნიღაბში კი მენანრისათვის არ არის საშიში არავითარი ცეცხლი...

ერთბაშად ძირვესვიანად იცვლება. მენანრე გაკრიალებლი სპეციალური სვეტი პირდაპირ ავტომატიზირ ემეება და უკვე მანში, როდესაც ავტომატილი საშინელი სისწრაფით გაზის, იმეგრებს ლითონის მუხარადს, ყოველივე ეს ხდება რამდენსავე წამში და მენანრე უკვე მზად არის ცეცხლის სტიქიასთან საბრძოლველად. ასეთი სისწრაფის მიუხედავად, ყოველივე ეს ვიდრე უხეზურად, რამე ხედმეტი მოძრაობის გარეშე—ხანგრძლივი მტკიცენება და გვერთნა აჩვევს მენანრეს დაიცვას მოძრაობის ცენტრში.

ხანძრის საწინააღმდეგო ტრენიკის ცენტრალური მდგომარეობა თითქმის სრულებით სპრის სიცოცხლისათვის მოსალოდნელ საფრთხეს ცეცხლის ალთან ბრძოლის დროს, მაგრამ ეხლაც კი ხშირად ნამდვილი ენტუზიაზში გაიტაცებებს, როდესაც ხედავდ ამ ხალხის მედგნარ ჯბროლას ხანძართან, როდესაც ხედავდ, თუ როგორ ანათავის უფლებებს ისინი ცეცხლმომბეულ ტერიტორიას.

ჩვეულებრივ ცხოვრებაში ამ გვირგვინ არავითარი გემირებს რამ არ ახასიათებს. ესენი არიან ჩვეულებრივი დინჯე ადამიანები, რომელნიც მშვიდობიანად საუბრობენ ერთმანეთში, ვით ხულობენ გახუთებს, ან, მოცილდ დროს, თამაზობენ დასაცენებელ კუთხეში.

სალაშობით, როდესაც მენანრე ითავს იყრინა საერთო საცხოვრებელში, ახალგაზრდობას უყვარს ძველ მენანრეთა მოვლენების მოსმენა საშუალო დროის მუშაობის შესახებ. ეს იყო ძველ თბილისში, მიხვევულ-მთხვეული ვიწრო ქუჩებითა და ქუჩაბანდებით დაქსეფილ თბილისში, ყოველ უბანში გაბნეული დუქნებით და დალიანი ვეკრებით, კუთხეებში მონუმენტური გაქმიული „გოროდნიკი“-თ, რომელიც იცავდა საკუთრების ხელმეუბნებელ საფუძვლებს.

დახვევული სახლები იწვოდნენ უმოწყალოდ, იწვოდნენ ყოველი მზრდან და მენანრეთ ცეცხლის სტიქიასთან ბრძოლა უხდებოდათ ყოველად უფარისი საშუალებებით—ხელის სამეშაო ორი ტუმბოთი და ორი-სამი კასრით.

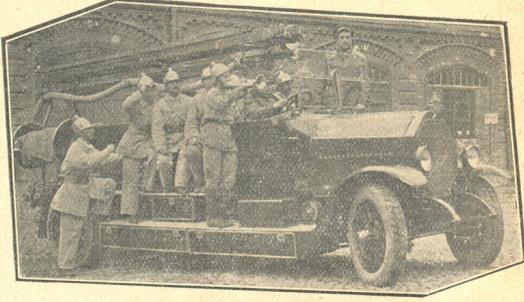
მწილი დრო იყო... ეხლა პირდაპირ სასაცილოდ გვეჩვენება ამ „სახელოვანი“ ქარაენის ნაშთები, რომლებიც, კოლექციის სახით, გამოფენილია უხარმაზარ ავტოკიბებთან და უხალსი კომანტრუქციის ავტომატთან, რომელიც წუთში 300 ვედრო წყალს იტყორცნის.

კალაქში მენანრეთა მხოლოდ ერთი რაზმი იყო და ისიც სოლოლაკში, მშვიდი ბურჟუაზიის უბანში. როდესაც იცვლებოდა ქალაქის შორეულ უბანში განადგობდა, მენანრენი ისე გვიან მიიღოდნენ,

რომ ხალხის ბრძოლა ცეცხლთან აშკარად უსარგებლო ხდებოდა.

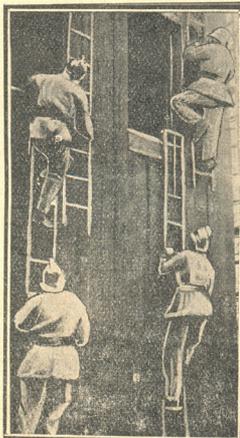
ხოლო თუ ცეცხლი ერთსა და იმავე დროს ორ-სამ ადგილზე განჩლებოდა, დასახმარებლად გარბოდნენ მორიგობიდან თავისუფალი მენანრენი ზურგზე მოკიდებული ვედროებით და მტრებით, ქვეითად.

ეს იყო ამ ოცდაათი წლის წინად. ისტორია მეორდება და ოციოდე წლის

10—15 წამის შემდეგ მენანრეები მზად არიან...

შემდეგ, მენსევეკური ებოპის ალსასრულის წინ, როდესაც მახუთის უქონლობის გამო ჩერდებოდა ტრამვაი, ელექტრო-სადურებიც და წყალსაღინი, ხოლო სახანძრო რაზმის ცენტრის ნაწილი ბატონ მინისტრებს დახმობდა, კიდევ შეიძლებოდა გენახათ მენანრენი, რომელიც ქვეითად გარბოდნენ ხანძრის ჩასაქობად.

მენანრეები მეცადინეობაზე

ძველი თბილისის ისტორიას ჩაბარდა. ჩვენში უკვე საკმაოდ უამოზარდა ოქტომბრის შემდეგ დაბადებულ ბავშვთა თაობა, რომელსაც არასოდეს არ უნახავს ცოცხალი „გოროდნიკი“. მხოლოდ სახანძრო კოშკი, რომელიც მკიდრო და დეკავიზრებულ იაძველ დახვესებულ ცეცხლსთან, როგორც მუშუსამომდგომი კიდევ წამოტყეულა ქალაქის ეკენიეთულა—შენობების ხეობა.

ქალაქის მშენებლობა გიგანტური ნაბიჯებით ვითარდება და ყოველი ახალი გამარჯველი

მშენებლობის ფრთხილად, ყოველი ახალი ხეობის სართულიანი სახლი, თანდათან უფრო ხელდასაც კომუნი მდლომი გუშავის ჰორიზონტს. ის კი დღემდე წვიმაში, ქარში და თოვლში, მიდი-მოდის კომის ვიწრო წრეში, თავის ნაცროსდევრ ბრუნების საწინააღმდეგო „გამოწყობილი“. ცხოვრებამ გვერდი აუარა სახანძრო კოშკს მაგრამ დროს თავისი გააქვს—კოშკი იმდენად

კატონიანი

არჩილ ჩაჩიბაია

მალი. წარმოსადგო, გრძელი, შავი თმები კირგებამდე დაცემული, რომელიც ნისლიან ტიპებში ხეტიალით თუ გაეხარდა.

თავლები მკვეთრი, გამძლე, სიტყვები მუდამ განზომილი, მიფიქრებელი და საკმისი.

ყველაზე საყვარელი ადამიანი, მეგობარი ან ამანაგი.

ის ხსნა მარცხსა და მის გარშემო რამოდენიმე პარტიზანები დგანან: თვალში ჩაქოთილი, ჩაყვითლებული, ნაყოფიანი.

დაიკვივო ტისისადაც, გახეხებულ ბოწორთან ქუდში, ბაულ, ნახევრად პოლიარული ლამებში, გამძაფრებულ, ცივ ქართი ჩაყრულ თავლებით, შესცქეროდნენ ისინი წესტორს, რომელიც ჩვეულებრივად დინჯად სტრიადა საკეთს...

— ჩვენ უნდა შევიკრათ კაპიტის, ზნამენის და ვერხოლენის რაიონებში და შევძლებ წავიდეთ პირდაპირ ირკუტსკის ასალბად!

დაძველდა, რომ ქარის ყოველ მძლავრ შემობრუნებზე იგი საფუძვლამდე ირყევა, გვიანი, რომ იგი ეს-ეს არის დაიქცევა და ნანგრევებ კვემ მიატოვებს ვამდგენს.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამ სახანძრო დაცვის კატორღი მდგომარეობაში მოაწყობა. ცეცხლთან ბრძოლა ფუტი ბრძოლა იყო.

და დაგს კიდევ რაღაც გაუგებრობით, სახანძრე კოშკი, რომლის შორიზონები დღითი დღე იზღუდება...

რამდენიმე წლის განმავლობაში მსდრობო-რობა ძირითადი შეიჯავლა. ერთი სახანძრო რაზმის ნაცვლად, ქალაქში კიდევ დაიარსა სამი რაზმი, აღჭურვილი მშენებელი სახანძრო ქარა-განით, სახანძრო ქალის რაიონის სახანძრო და-კავშირებულა კავშირები ირკუტსკის და რაიონის შემსახთან. და ეს კადრები საკმაო რაოდენობით იქმნებოდა.

სახანძრო რაზმები პირდაპირი მასშტაბით უფროდებანი მთელ რიგ უდადნი საქმიანობის, ახლი მონაყოლი შემოდგომელი იქნება ტელეფონის სიგნალიზაცია მიღების საგზავრებზე... „ოპოტორი“ კოშკი თანდათან უფრო იშვიათად ამართლებს თავის დანიშნულებას. ყველ სახანძრო კოშკს ბოლო ედება, ისევე, როგორც ბოლო ედება ხანძრებს, რომელნიც ერთ დროს მთელ ქალაქებს ანადგურებდნენ.

ა. ჩამოსული.

— დიდებულა! — სხვათუ არც შეიძლება! — უმატებდნენ სხვები.

— ძმებო! სოველ ოლონის შენარჩუნება ჩვენ ახალ არაბების შეგებებს... პირიქით კვალ და კვალ თუ არ მოხდით მათ დაწოლ ნაწილს საფრთხე ჩვენი ყველაზე, ყოველ ნამაჯე გვეგებება!

— სწორად! სწორია!

— აბიძო! ამანაგი ვოლკოსის ვადლე წინადადება ყველა პარტიზანები შხად იყოლისი, წინსლდა უნდა განავაგრძოთ ოპის ირი საათიდან, თუ გარემოებად ხელი არ შეგვიშალა!

და ასე: მსჯელობდნენ ისინი ვალკოსებისა და დაკავშირებულ საკითხების ირგვლივ და ზანტად ეპიკურიზდნენ სკელ ქალაღმში მსხვეულ თუთუნს.

ბოლი მიიწვედა ზეგით და მათ ხანის ნისლივით გადარდა...

ერთ ერთ ქუთუხში მიწოლოლოყა რამადენიე პარტიზანი. ისინი ზანტად იფხადნენ წყირთის თავს და ნახევრად სველ ქოქრში გახვეულნი ღიმილით ერთმანეთს ეგსპონებოდნენ.

მათ შორის იყო ახალგაზრდა იური, რომელსაც სახე ახალგაზრდობის ნახ ბო უსტიბო ქონდა დაფარული და თვალში მუდამ ნისლიანი, როგორც ეს ციმბირის ბნელ, გაყინულ ტუნდრებში აშრობებული სივრცე...

მას ყველგან მიუხატავს პოლკოვნიკი ლურჯ ზარბაღი, თურსოფრი ამებით აბრჭყვიალებული, თვალზე დასხვებული, მეღალი და ორსული ქაღალცი... და ახლოს ისინი უდარდლად ხარხალებდნენ, იფურთხებოდნენ და გულის მოსაზრებად იფინებოდნენ...

გარეთ იკ ლუთდა ქარი. ეხეთქებოდა სადგომები, კბინებდნენ ცხენები და ისმოდა შებახილი...

და მიწაზე ვეყარა ალმისის რთილი... შრობალებდა ქარი გაყინულ მიწაზე და შორიდან, უსაზღვროებიდან თვალში მოჩანდა შავად ჩამოტრებულნი ხეები...

ცა შავად იყო აბოლებული და აფუქული დრუბლები მიჰქონდა ქარს.

და ასე ხშირად ნისლებდა, ბურხი ჩამოწებოდა ცა და შუცელ გამოვარებული ყრიდა თოვლს. უსაზღვროებიდან ბოლოდ არტილორის, კაკანებზე ტყვიამურკვებები და მინიარების ცხენების დაფურთხ გადადიოდა ცხენარკი.

მაგრამ ეხლა ისინი; დაღლილი—დაქანცული ხოც იატაზე გაწოლილი, ზოგი ჯერ კიდევ თბილ ლუმენზე ამფეროდა უსინენ თუ, როგორც ისინი მიმდართ ქარს გარეთ პოლიარული ქარი და ვიწრო სარევილიდან შესცქერიან თუ როგორ მუშავა დაბლა ნაციონსფერი, ბურუსიანი ცა...

* * *

უბედ ზიტონმა თითქმის შორიამიტოლა კარები და იმ სისხო ადამიანი პირდაპირ თავლებში ჩააშტრავა ნესტორს...

— ამანაგო ნესტორ! — ლეკსანდროვსკიდან გამოვხავენი თეთრების ჯარი გვიახლოვდება! რას იტყვით!

ის ერთი წუთითაც არ დაბნეულა. ოდნავდაც არ ათითოვლებულა მტრის მოახლოვების შიშით... ოდნავდაც არ შეშურბა წარბი, წაიადგა, თითქმის ბრძოლა მიწყურებულვით, თვალში მუხად ახუნდა და მჭერი უხვევლად აუღუნებდა. ამ სუნთქვაშია ბრძოლების მთელი სიმძიმე და გამბედაობა.

— ეხლა, ამხ. ზიტონ გამარჯვებამდე იმის იტყვირა, რასაც ჩვენი მუშაუარ ზარბაზნები! დაუფხებ ბიჭებს.

— ზემის!

ზიტონი გარედ გავიდა. ნესტორი წუთით ჩაუქრებდა. მერე აიღო ხელში ერთგული თოფი, მოტიროლდა და ჩქარა ნიანბნებით დასტავა თათრის.

და გარეთ: ტყვა სათვრის განაგში, ცხენების კბინი, ძაბილი, ზარბაზნების ყრუ ხმაური... — ყველაფერი ერთმანეთში არიბა... — ეტყვებოდა განადავრებში!

— იძიელი ირკუტსკს! — ისმოდა ხმები. სადგომიდან გამობრბოდნენ სველ, დათონილ ფარაჯებში პარტიზანები...

— ამანაგ ზიტონს ევალბა მტრებ მოულოდნელი თავდასხმა ზურვის შემოვლით! სოქვე ნეტორს.

— ზემის! — იყო მოკლე პასუხი.

— ეთკონსტი დასტავა ლუსენი!

— ზემის!

— მას ბიჭებო! ვიაროთ წინ!

დაიბნა ნესტორი და ახალ გამარჯვების მონაპოვებლად გაუღრენ ფრინველებს, საიდანაც უკვე გამოვლით ქარი უუსტებდა და არცეკანანდა.

* * *

ზიტონი მიდოდა წინ. კავსეფერ ცხენს ძლიეს იმარებდა და განდგან მიტოვებდა შარსს.

მას ამანაგ ნესტორმა დაავალა მტრის თავს შეეშოლა. რჩეული ბიჭები ახლეს და ისინი ზან არაფერი ეწინია.

შრობნებელი ლურჯად გაბზინებულნი სკდებიან სტრეცში... საიდანაც გამაგრებით კაკანებ ტყვიამურკვებო...

ყუმბარა ღრიალით, ზათით, ქუხილით დაეცემა სადგე ჯარ შუა და მიწასთან დაწვრიეს მკვლელებს...

— ვაგრო გვიტყვენ! — უფხება იური ნესტორს...

— არაფერია, ყოჩაღო იყავით! წინ! ნესტორის ხმა ჰკვიეს ურძილობის შიშს და რაზმი განანადგურებდა შეტვეს აწყობს...

ისევ და ისევ აქუდობა ქვეშეი უსაზღვროებდა. ისევ და ისევ ეცემა ყუმბარა და მიწას, თოვლს, საკუთარ ნამსხვრეებიან ისვრს ჰაერში...

აგერ ვილავ დაიჭრება მკვლელებში და წულ მოღუფული თხრილობისკენ გაიბის. მკვლელებიან სისხლი სდის და თოვლში წითელი ზღვრით მიყვება ნაქუსლარს.

ნესტორი დიდხანს უფურებდა ზიტონს, რომელიც შეძლე თვალს ამოფარა.

ამ უზარმაზარ სტრეცში არაფერი სჩანს და ამ თეთრი სტრეცის უღმავრობაში რკ გაისმინა გამაყრუებელი ბლაგილი არტილორის, თოვლები...

რაზმი მიიწვედა წინ თხრილებით, ბუჩქებ შორის გადარბინით...

უფრო და უფრო ნათლად სჩანს მტრების ჩასაფრებული ნაწილი... ამ თუ გინდ აგერ, ბუჩქებთან სდგას ვილავ თეთრი ნაწილი (თეთრიანი თვალი) ნესტორმა აიღო ნიშანში, იტყხა თოვლა და თეთრი ქუდი ბუჩქებში ჩაივარდა...

ისევ და ისევ იმის ტყვიების წიგლი... ყუმბარების ამინება...

— ყოჩაღ! ერთი კიდევ! ერთი კიდევ! პირდაპირ სასტრეცზე ასვება ტყვიები — ამანებებდა ნესტორი ტყვიამურკვებს...

და უცებ თხრილებიდან გამოფრთხდა იური, რომელსაც ფხვი მომტრებლად და სხუელს ძლიეს მიათარებდა თოვლში... მას ყუმბარის ხმა წიგლი ჰქონდა გაჩიროლ და იქიდან მოსანდა ჩახიბილი ნეკვებიდან გამოფრთხი სისხლი დასტორი პერანგი.

მოფრთხილდა ის და თან ხელს იფარებდა, მაგრამ ქრილობა ტკივდა სასწრაფო და სისხლი მაინც სწქებდა. იწურე ოდა სწოლად თანდა ან.

ბოლოს მოტოვებდა ბუჩქებს, წაიჭრდა, მაგრამ ისევ სხვა ტყვიებმა გუნაგნა, სწოვრე...

ბუჩქს ჩიქიქით დაეყარეს ტყვიები და ტანდაცტორლობი მიწვა იქვე.

მაგრამ ამ დროს არ ეწინა ზიტონს. სრულად მოულოდნელად მოხდა ის.

ხელსაწილობით აფეიდა მტერთა სანგრები და განწყვეტულმა, შოფრმა ცეცხლმა დააფრთხა თეთრების რაზმი.

ყუმბარები ისევ და ისევ ქუხენდა და ამ ქუხილით შურაღვლით შეუტია მთი რიგებში ნესტორს და მთელი რაოდენ თორიანად აკავა: — დაწოლი ნესტორი მოვიარებთ რა ცეცხლ შევა მიმოქცევილებო და მიწაზე მარცხნივ და უსწრებლად თათრის დახიბს უფად.

და მერე: ხეების რიგი აწარდა ცეცხლზე აღსურე ხეები, ეს თეთრებმა დასწრეს რაოდენონე უფარა.

— კიდევ: თვალზე აბრჭყვინებელი, ბრძოლის ცეცხლში შურაგარული ზიტონი თვალსმირ შეხდა ნესტორს და გავრთიანობით დაუფრენ თეთრებს, მაგრამ მათ უფვე ძალა არ ჰქონდათ...

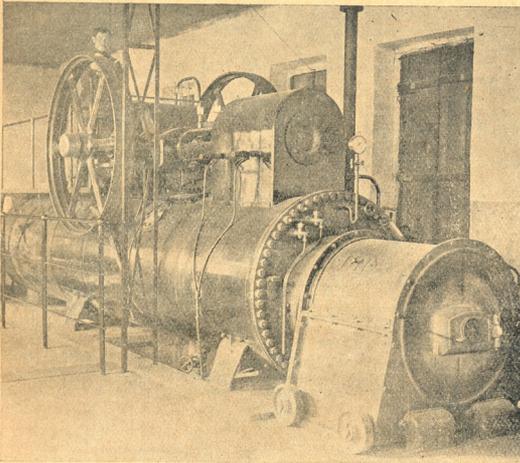
არჩილ ჩაჩიბაია.

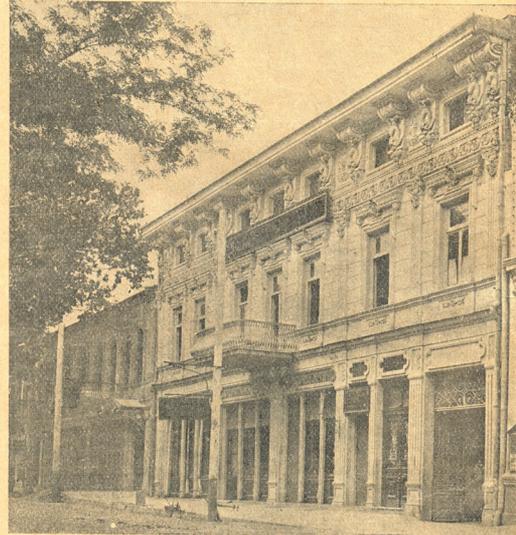
ქახეთის მაზრის აფთიაქების მომუშავეთა კონფედერაციის მონაწილენი.

შალეულაბის ფაბრიკის შენობა დიდუბეში (თბილისი).

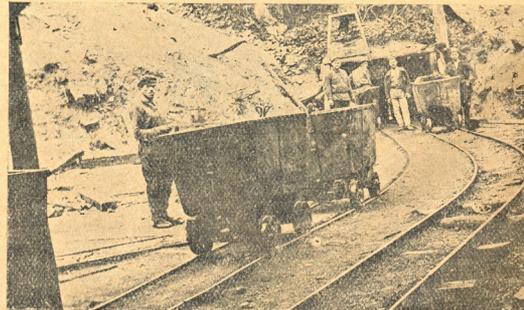
რაქა-ლენჩხუმის ხე-ტყის სახერხი ქარხანა ქუთაისში. — ახლად დადგმული მანქანა.

ქუთაისის მუშკოლპის წითელი სახაღილო.

მტკვარის შაპირების გამაგრება ბორჯომთან.

ტყიზულის მალაროებში. — ნახშირის გამოწევა გვირაბიდან.

== იუმორი ==

„სააღდგომო“ მზადება

— გვიყვებ რომ თურმე სააღდგომოთ ემზადები.
— ღიახ ემზადები, აღდგომის საწინააღმდეგო კამპანიის ჩასატარებლად!

აუცილებელი ნაცნობობა

— კაცო, როგორ მოეწყო შენი ცოლი ბუხალოტრათ, როცა ბუხალოტრის სრულიად არ იცნობს?
— სამაგიეროს, შე კაცო, იმ დაწესებულების გამგეს იცნობს!

ბასავლიანი საპონელი

— ერთი ეს მითხარი, თუ ძმა ხარ, თქვენს კლუბში რას უფრო აქვს გასავალი—თეატრს თუ კინოს!
— არა ჩემო ძმაო! ყველაზე მეტი გასავალია აქვს ლინოს!..

„მუშტარს“ არ აუხამებს!

— მამაკბით ამხანაგო მოსამართლევ, მეტს არ ჩავიდნენ!
— როგორ? თქვენ ქურდობის მეთაურებისტრაცია ვაქვთ და კიდევ ვაპატიოთ?
— სწორედ მაგისტომ მამაკბით, როგორც თქვენს მუდმივ კლიენტს!..

ყველაზე დიდი საზინველება!

— რა იყო კაცო, რა ამბავია?...
— როგორ თუ რა ამბავია, ხანძარი კინალამ გადავირნდა?
— ეე! შე კაცო! თქვენ კი ისეთი ამბავი შექენით თითქოს რევოზია მოსულიყოს!

მარტლაც იზვიათი წიგნი

— ეს რა წიგნი გიყილია?
— ოო! ეს ისეთი წიგნია, რომ მთელ ქალაქში ვერსად ნახავ, სანთლით ეძებენ დაწესებულებებში!
— მაინც რა წიგნია ასეთი?
— „საჩივრის წიგნი“!

უნიველ იმედი

— ხედავ? ივან ხაზარჩი ეს ერთი თვეა სულ ცხვირაწეული დიდის, მგონი გადიდებულებულია!
— არა! პაერში იყურება, იქნებ ინგლისის პაეროლანი გამონდესსო!

მომავალ-წაგზავის ანგარიში

— იცი! ამ ჩემს საგვარსო არავითარი მოგება არ მოაქვს ჩემთვის, სულ ვაგებ და ვაგებ!
— მსგ თუა რატომ არ დაკეტავ?
— ეე! რას ამბობ! რომ დაკეტო შერეული რით ვიშვოვ!

ჩვეულების ბრალი!

— კაცო რა იქნა აქ კვილეზე ვაქრული პლაკატი „უფრთხილდით ქურდებს“-ო?
— ალბად ქურდებმა თუ მოიპარეს!

„კულტურული“ მითხველვაი

— როგორ ეტყობა, რომ თქვენს სამკითხველოში იშვითად კარგათ ეყარობიან მკითხველები წიგნებს?
— როგორ, რაზე ეტყობთ?
— იმით რომ არც ერთი წიგნი დაქრილი და გადაფურცკლილი არაა!

რამტორკანნი

— ამხანაგო! დამისხით ერთი კიკა არაყი ან კონიაკი!
— უკაცრავად! კოპერატორი კი არ არის, რომ მაგარი სასმელები გაყვილოთ...

რატომ გარეშდა

— კაცო, რა მოუვიდა შაქროს, რომ ხმას ალორ იღებს. წინათ კრება ისე არ იქნებოდა, რომ კრიტიკით არ გამოსულიყო, ელა კი სულ ჩაჩუმდა. რა მიზეზია?
— დააწინაურეს... ა. ბ.

კველ აღდილვა

— გიყვებ? ჩვენს გამგეს ისევ „თავისი ძველი ადგილი მიუჩინეს“!
— მაინც სად?
— გამასხლში!

„საკაბრიო უფროსი“

— გუშინ უფრო კარგ დროს გავატარებდი შენსას, რომ იქ ჩემი უფროსი არ ყოფილიყო!
— როგორ! განა შენ კიდევ გაყვინებ უფროსს?
— როგორ არა. ცოლი!

ჩვეულების მსხვერპლი

— ხედავ? მუშტამემ თავი გაუტეხა ჩაქვით კარგხამეს და ეს უქანასკნელი კიდევ ვახარებულა!
— რატომ არ იქნება ვახარებული, დამხლევ სალარომ იკითხოს თორემ!

„გამზინა“ ხალხი

— ვაქეთ თუ არა თქვენ კლუბის მუშაობის სახაფხული გეგმა?
— მუშაობის გეგმა არა გვაქვს, ხოლო სამაგიეროთ ჩვენი კლუბის გეგმა კი გვაქვს!

„ერთგული“ თანაგზროკველი

— ამხანაგო! ანდენი ხანია საქმე ვადმოგეციოთ და იმის მაგიერად, რომ განყოფილებისათვის გადაგეციოთ თქვენ მას ჯიბით ატარებთ!
— მაშ როგორ გინდოდა! რომ გადამეცა ხომ დაიკარებოდა?

„პრაპტიკიდან“

ამბობენ: კოპერაცია გზაა სოციალიზმისაკენ. ტყუილია. პრაქტიკამ დავგვანახა, რომ კოპერაცია გზა ყოფილა გამასხლისკენ. ა. ბ.

სამარტლანი დარდი

— რატომ ტირი ბიძიკო?
— მამა დამეკარგა! წელან აქედან ამოვიდა და უჩემოთ სახლს როგორღა მივანებს!...